

Financiering Brussel

ANALYSE EN TOEKOMSTPAD

Inhoud

0.	Inleiding	4
0.1.	Voorafgaand	5
1.	Van waar komen de middelen?.....	6
1.1.	Gewestontvangsten.....	6
1.1.1.	Fiscale autonomie Brussels Hoofdstedelijk Gewest.....	7
1.2.	Ontvangsten Gemeenschapscommissies	8
1.2.1.	Vlaamse Gemeenschapscommissie.....	8
1.2.2.	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.....	9
1.2.3.	Franse Gemeenschapscommissie.....	10
1.3.	Lokale besturen – 19 gemeentes	10
1.4.	Aandeel BHG in de GC's en gemeenten	10
1.5.	Rechtstreekse financiering vanuit andere overheden in Brussel.....	10
1.5.1.	Financiering vanuit Vlaanderen.....	11
1.5.2.	Financiering vanuit de Franse Gemeenschap.....	11
1.5.3.	Financiering vanuit de federale overheid.....	11
1.6.	Financiering via de BFW – positie Brussel.....	11
1.6.1.	Activering van de Brusselaar: budgettaire impact	13
2.	Hoe zijn de middelen geëvolueerd?	14
2.1.	Globale ontvangsten BHG	14
2.1.1.	Ontvangsten BFW.....	14
2.1.2.	Gewestbelastingen	15
2.1.3.	Agglomeratieontvangsten	17
3.	Vergelijking met Vlaanderen	18
3.1.	Algemene ontvangsten.....	18
3.2.	Gewestbelastingen	18
3.2.1.	Kilometerheffing (voor vrachtwagens).....	19
3.2.2.	Erfbelastingen.....	19
3.2.3.	Onroerende Voorheffing	20
4.	Financiering Brusselse gemeenten.....	21
5.	Waar gaan de middelen naartoe?	22

5.1.	Algemeen overzicht uitgaven BHG	22
5.2.	Grote stijgers	23
5.2.1.	Opdracht 4 - Beheer van HR en materiële middelen van de GOB	23
5.2.2.	Opdracht 6 - Financieel en budgettair beheer en controle.....	23
5.2.3.	Opdracht 10 - Ondersteuning en begeleiding van de plaatselijke besturen.....	23
5.2.4.	Opdracht 16 - Ondersteuning en bemiddeling bij arbeidsaanbod en -vraag.....	23
5.2.5.	Opdracht 18 - Uitbouw en beheer van het openbaar vervoernetwerk	24
5.2.6.	Opdracht 19 - Bouw, beheer en onderhoud van de gewestwegen, wegeninfrastructuur en -uitrusting	24
5.2.7.	Opdracht 23 - Milieubescherming, natuurbehoud, dierenwelzijn, voor participatieve democratie	25
5.2.8.	Opdracht 24 - Afvalophaling en verwerking.....	25
5.2.9.	Opdracht 25 - Huisvesting en woonomgeving	25
5.2.10.	Opdracht 30 - Financiering van de Gemeenschapscommissies	26
5.2.11.	Opdracht 31 - Fiscaliteit	27
5.2.12.	Opdracht 33 - Stedenbouw en Erfgoed.....	27
5.3.	Andere opdrachten	28
6.	Vergelijking met Vlaanderen	29
6.1.	Rentelast (F&B).....	29
6.2.	Dotaties aan lokale besturen (ABB, VO-breed)	29
6.3.	Subsidiëring van VDAB en financiering dienstencheques (WSE)	30
6.4.	Investerings in mobiliteit en openbaar vervoer (MOW).....	31
6.5.	Huisvestingsmiddelen (OMG).....	32
6.6.	Gemeenschapsuitgaven (VO-breed)	33
7.	Conclusies: waar kunnen we naartoe?.....	34
7.1.	Is Brussel ondergefinancierd?	34
7.2.	Brusselse middelen.....	34
7.3.	Brusselse uitgaven.....	35
7.4.	Weg naar het evenwicht?.....	36
7.5.	Verhouding bestuursniveaus.....	37
7.5.1.	Eengemaakte regio.....	37
7.5.2.	Inkanteling GC's in het Gewest	38
7.5.3.	Fusie Gemeenten.....	38
7.6.	Algemene bemerkingen bij de financiële situatie in Brussel	39
7.7.	Faillissement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest?	40
8.	Een realistisch budgettair toekomstplan voor Brussel.....	42

8.1.	Realistisch activatiebeleid	42
8.2.	Realistische herziening van de fiscale hervormingen 2016-2017	42
8.3.	Realistisch personeelsbeleid	43
8.4.	Realistisch beleid rond mobiliteitsinfrastructuur en bijdragen in relevante investeringen.	44
8.5.	Realistische ambitie koppelen aan de budgettaire situatie	45
8.6.	Realistische consolidatie van bevoegdheden.....	46
8.7.	Realistische beleidsruimte.....	47
8.8.	Conclusie en verduurzaming	47

0. Inleiding

In de begrotingsopmaak 2024 laat de begroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een tekort optekenen van 1.080 miljoen euro¹. Zelf presenteert ze het tekort als 670 miljoen euro, na ‘neutralisatie’ van strategische investeringen (m.n. de uitgaven voor Metrolijn 3) – een visuele aanpak die ook al enkele jaren in Vlaanderen wordt gehanteerd voor de uitgaven m.b.t. de Oosterweelverbinding. Het geraamde resultaat is een sterke verbetering ten opzichte van voorbije jaren, toen de budgettaire orthodoxie in het kader van de Coronacrisis volledig losgelaten werd (dit trouwens niet enkel in het BHG).

Het geschatte tekort voor 2024 komt neer op 19,4%² van de totale ontvangsten van het Gewest of iets meer dan 1% van het BBP van het Gewest³. De totale schuld van het Gewest liep eind 2022 op 11,5 miljard euro⁴, 206% van de verwachte ontvangsten in 2024. Voorafgaand aan de begrotingsopmaak berekende een onderzoekscel van de Universiteit van Namen nog dat de schuld tegen 2028 verder zou stijgen naar 17 miljard euro, meer dan 305% van de verwachte ontvangsten dit jaar. Een aanzienlijk deel hiervan wordt gevoed door het tekort zelf: door de stijging van de rentevoeten zou de rentelast⁵ van Brussel tegen 2028 ongeveer een half miljard euro bedragen (9% van huidige ontvangsten).

Om deze explosie van tekort en schuld beheersbaar te houden en “de richting van een evenwicht in de volgende legislatuur in te slaan”⁶, werden tijdens de begrotingsopmaak 2024 een aantal besparingen opgelegd ten belope van 200 miljoen euro en werd een schuldplafond van 210% van de ontvangsten afgesproken (er is dus nog een beperkte marge boven op het schuldplafond dat geraamd wordt bij BO 2024, 206%). Bij dat laatste moeten alvast twee kanttekeningen gemaakt worden: er werd tot op heden niet aangegeven hoe dit plafond in de praktijk zal ingesteld worden⁷ - een recent goedgekeurde ordonnantie rond de structuur van de begroting werd door de oppositie nog bekritiseerd omdat er niets over het schuldplafond was opgenomen⁸ – en het ligt hoger dan de vraag van ratingbureau Standard & Poor’s (schuld onder 205%) om de rating van het Gewest te behouden. Dit leidde in maart 2024 alvast tot een eerste verlaging van de rating van het Gewest⁹, waarbij de algemene assumptie is dat dit zal leiden tot hogere interesten en dus potentieel een vicieuze rentecirkel kan aanwakkeren.

De uitgangspositie is duidelijk: *all is not well* met de Brusselse gewestfinanciering. Dit werd ook bevestigd in het Territorial Review van de OESO over het Hoofdstedelijk Gewest. Specifiek over de financiering moest echter vastgesteld worden dat een aantal aannames van de OESO gedeeltelijk of volledig onjuist waren, waardoor de situatie zo mogelijk nog erger werd voorgesteld dan ze in de feiten is. Ook werd de rol van de Gemeenschappen in Brussel (zowel rechtstreeks als via de GC’s) sterk onderbelicht.

¹ Wanneer verder over ‘het tekort’ geschreven wordt, wordt hiermee dit bedrag bedoeld (of analoge bedragen in andere jaren) tenzij aangegeven. Er wordt m.a.w. rekening gehouden met de onderbenuttingshypothese van het Gewest (240 miljoen euro bij opmaak 2024) maar niet met de neutralisaties voorgesteld door de Regering (410 miljoen euro bij opmaak 2024). Tenzij specifiek aangeduid zijn cijfers afkomstig uit [verslag van het Rekenhof](#). Tekortcijfer is terug te vinden op pagina 19.

² Het percentage wordt berekend door de relevante bedragen te delen door de ontvangsten excl. leningsontvangsten.

³ Ook hier een kanttekening: [data van Statistiek Vlaanderen](#) toont aan dat het BBP per inwoner in het Brussels Gewest zakt met 40,5% als er gecorrigeerd wordt voor de economische waarde gecreëerd door pendelaars.

⁴ Geconsolideerde brutoschuld volgens het INR, incl. schuld van te consolideren instellingen

⁵ In begroting 2024 wordt de rentelast geraamd op 328,4 miljoen euro of 5,9% van de totale ontvangsten.

⁶ Citaat Sven Gatz tijdens parlementaire zitting, [artikel BRUZZ](#).

⁷ Bij wijze van illustratie: de federale overheid is al meer dan 30 jaar onderhevig aan de Europees opgelegde Maastrichtnorm waarbij het schuldplafond onder 60% van het BBP moet blijven, maar haalde deze norm nog nooit.

⁸ ‘Brussels Gewest brengt meer transparantie en leesbaarheid in de toekomstige begroting’, [artikel BRUZZ](#), 11 maart 2024.

⁹ Persbericht van S&P omtrent de verlaagde rating [hier](#) te vinden.

De vraag is dus of we een realistischer beeld kunnen schetsen van de financiering van het Gewest, alsook de historiek ervan, om te kijken waar het fout liep en hoe Brussel zich intern en extern moet organiseren om de wagen nog uit de gracht te halen.

0.1. Voorafgaand

De cijfers uit deze documenten zijn voornamelijk samengesteld uit volgende bronnen:

- De jaarlijkse begrotingsordonnanties van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, alsook bijhorende toelichtingen;
- De rapporten bij deze ordonnanties zoals opgesteld door het Rekenhof;
- De jaarlijkse 'Boeken' van het Rekenhof (analyses van de jaarrekeningen van het BHG en de GGC).

Gezien het gaat over ramingen zijn deze cijfers niet altijd even accuraat of wijken ze af van feitelijke realisatiecijfers. De huidige rapportering vanuit het BHG en de GGC is echter dermate complex en ontbrekend aan transparantie dat het geen evidentie is om de finale uitvoeringscijfers terug te vinden. De cijfers in deze nota kunnen bijgevolg enigszins afwijken van uiteindelijke realisatiecijfers. 2022 is sowieso het laatste jaar waarvoor realisatiecijfers gevalideerd werden (deze cijfers zijn voor een aantal elementen opgenomen in de analyse van het Rekenhof voor begrotingsopmaak 2024), waardoor voor 2023-2024 sowieso met begrotingsramingen moet gewerkt worden.

Een algemeen gebrek aan transparantie in de Brusselse financiën wordt al langer dan vandaag aan de kaak gesteld, mede door het Rekenhof. Zo oordeelde het Rekenhof dat er te weinig informatie voorhanden was om de rekeningen van het Gewest voor 2022 formeel te goed te keuren (men gebruikt deze cijfers dus wel in hun rapport bij de begrotingsordonnantie 2024) en worden er ook bij de begrotingsordonnanties 2024 een aantal opmerkingen gemaakt van waar de Gewestelijke overheid ingaat tegen de gebruikelijke transparantiestandaarden. Begin 2024 werd een ordonnantie besproken in het Brussels Parlement met als bedoeling om de structuur van de begroting transparanter te maken¹⁰. Men lijkt daarmee een gelijkaardige weg in te slaan als Vlaanderen, die in haar begrotingsstructuur en -toelichting al langer gebruik maakt van de principes van 'prestatiegeïnformeerd begroten'. Vraag is wel of de begrotingsgegevens tot op allocatieniveau, zoals ze momenteel gerapporteerd worden, niet verloren gaan, wat het voor niet-parlementairen moeilijker kan maken om informatie te vinden of op te vragen rond de budgettaire impact van specifieke initiatieven.

¹⁰ 'Brussels Gewest brengt meer transparantie en leesbaarheid in de toekomstige begroting', [artikel BRUZZ](#), 11 maart 2024.

1. Van waar komen de middelen?

1.1. Gewestontvangsten

In de begrotingsopmaak 2024 schrijft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor 7,3 miljard euro aan ontvangsten in (zie tabel onder punt 2.1. voor een volledige uitsplitsing). Het merendeel hiervan (76%) is afkomstig uit 3 algemene ontvangstenposten:

- Overdracht i.k.v. de Bijzondere Financieringswet (BFW): 2,58 miljard euro
 - o Deze post omvat de overdracht vanuit de federale overheid m.b.t. de personenbelasting (Bruto-opcentiemen en dotaties voor werk en fiscale uitgaven), het solidariteitsmechanisme (incl. overgangsbedrag), en de specifieke herfinancieringsmiddelen voor het BHG (o.a. pendeldotatie, dotatie voor hoofdstedelijke rol van Brussel en dotatie voor internationale ambtenaren).
 - o Deze middelen zijn grotendeels gekoppeld aan inflatie en/of economische groei. Voor het solidariteitsmechanisme wordt ook rekening gehouden met de solidariteitsparameter (verhouding bevolking/geïnde PB).
- Gewestelijke belastingen: 1,49 miljard euro¹¹
 - o Deze post omvat de ontvangsten uit registratierechten (730 miljoen euro), erfrechten (441 miljoen euro), mobiliteitsbelastingen (BIV en verkeersbelasting, 205 miljoen euro), hypotheekrechten, verdeelrechten, schenkingsrechten, onroerende voorheffing, en belastingen m.b.t. gokautomaten en drankwinkels.
 - o Al deze ontvangsten, uitgezonderd onroerende voorheffing en de twee mobiliteitsbelastingen, worden tot op heden geïnd door de FOD Financiën (die deze ook inde voor de overdracht richting de Gewesten¹²). De andere gewestbelastingen worden geïnd door Brussel Fiscaliteit.
 - o Bijzonder aan de ramingen voor deze ontvangsten is dat de FOD Financiën jaarlijks ook een eigen raming voor deze ontvangsten opstelt. Al een paar jaar 'overklopt' de Regering die ramingen voor wat betreft de erfbelastingen, sinds begrotingsopmaak 2024 doet men dit ook voor registratierechten, hypotheekrechten en schenkingsrechten. Niet geheel verrassend zijn de eigen ramingen in globo in het voordeel van het Gewest: het verschil tussen de ramingen sommeert voor al deze belastingen tot 88 miljoen euro meer ontvangsten. (We kunnen al voor één jaar, 2022, de afwijkende raming voor erfbelastingen toetsen aan de realisatie: FODFIN raamde hiervoor 423 miljoen euro, het BHG 444 miljoen, uiteindelijke realisatie bedroeg 404 miljoen euro.)
- Leningopbrengsten > 1 jaar: 1,5 miljard euro.
 - o De leningen zijn nodig om de financiering van het Gewest mogelijk te houden. Al verschillende jaren ligt dit bedrag hoger dan 1 miljard. Deze worden meegerekend in de totale ontvangsten van het Gewest maar worden bij het berekenen van het saldo uitgezuiverd, het betreft immers geen zuivere ontvangst maar een af te betalen schuld.

¹¹ Merk op dat in het ontvangstenoverzicht twee posten met gelijkaardige benaming zijn opgenomen: "Gewestelijke belastingen" (PR 010, 1,49 miljard euro) en "Gewestbelastingen" (PR 020, 119 miljoen euro). De eerste post betreft de 'klassieke' gewestbelastingen zoals erfbelasting, registratierechten en onroerende voorheffing, de tweede post betreft specifieke belastingen van het BHG zoals de belasting op niet-residentiële oppervlakten en de kilometerheffing op vrachtwagens. De gewestelijke opcentiemen zitten dan weer vervat onder het luik BFW.

¹² Dit is geen algemene praktijk: zo kantelde Vlaanderen de inning van deze belastingen in binnen de werking van VLABEL.

Zes andere posten brengen afzonderlijk meer dan 100 miljoen euro elk op:

- Agglomeratiebevoegdheden: 291 miljoen euro
 - o Het betreft opcentiemen op de onroerende voorheffing, gedeeltelijke inning van gemeentelijke opdecimen op de verkeersbelasting.
- Europese financiering plan herstel en veerkracht: 260 miljoen euro
 - o Deze ontvangsten zijn tijdelijk, en zijn de facto budgetneutraal (men krijgt deze middelen enkel als er uitgaven tegenover staan).
- Uitrusting en verplaatsingen: 193 miljoen euro
 - o Dit is onderdeel van de federale overdracht i.k.v. de herfinanciering van Brussel. Het is niet geheel duidelijk waarom bepaalde delen van de herfinancieringsontvangsten ingekanteld zijn onder de grote lijn (supra) en anderen apart vermeld worden. Zo werden zowel de pendeldotatie als deze overdracht samen beslist i.k.v. de 6^e SHV, maar valt de pendeldotatie onder de grote BFW-overdracht.
- Dode handen (overdracht vanuit federale overheid): 128 miljoen euro
 - o Federale overdracht ter compensatie van gederfde inkomsten uit gebouwen die vrijgesteld zijn van onroerende voorheffing.
- Gewestbelastingen: 119 miljoen euro¹¹
- Klimaat: 116 miljoen euro
 - o Tegenhanger van het Vlaams Klimaatfonds: Brusselse ontvangsten uit de veiling van emissierechten. Merk op dat het BHG voor deze ontvangsten uitgaat van een verhoogd aandeel in de veiling voor Brussel, terwijl hier nog geen akkoord over bereikt was op interfederaal niveau. Indien een akkoord uitblijft zouden ontvangsten ceteris paribus zo'n 16% lager kunnen liggen dan geraamd¹³.

Toegevoegd aan de 'grote drie' wordt op deze manier 91% van de Gewestontvangsten gevat.

Qua evolutie springen vooral de ontvangsten uit het 'Fonds voor afvalstoffen' in het oog, die stijgen van 7,2 naar 49,1 miljoen euro. De stijging betreft grotendeels een geraamde ontvangst voortkomend uit een intergewestelijke samenwerkingsovereenkomst, waar ook een uitgavenprovisie tegenover gesteld wordt. Verder bevatten de ontvangsten ook een subsidie van 30 miljoen euro vanuit de federale overheid m.b.t. de asielcrisis en een stijging van de te ontvangen middelen uit regionale verkeersboetes met 7 miljoen euro. Ook hier 'overklopt' het Gewest de raming van de Federale dienst die de belastingen int: het Gewest raamt de ontvangsten op 32 miljoen euro, federaal slechts op 23 miljoen. Samen met de eigen ramingen in de gewestbelastingen rekent het Gewest zichzelf dus voor een kleine 100 miljoen euro rijk.

1.1.1. Fiscale autonomie Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Een vernieuwing binnen de 6^e SHV is de invoer van bijkomende fiscale autonomie voor de Gewesten op de ontvangsten PB. Dit wordt in de praktijk gebracht via de gewestelijke opcentiemen, die een deel van de 'federale' PB vervangt. Zowel in Vlaanderen als in Wallonië is deze autonomie tot op heden niet benut, waardoor de verschuiving een vestzak-broekzakoperatie geworden is. Bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is dit anders: waar VL en WAL een opcentiemperscentage gebruiken van 33,257%, is dit in Brussel 32,591%. De geïnde PB in Brussel ligt ceteris paribus zo een half percent lager dan in de andere Gewesten, en de geïnde opcentiemen 2% lager. Voor 2024 worden de opcentiemen voor het BHG geraamd op 1.183 miljoen euro. Met een gelijk percentage voor opcentiemen zouden deze ontvangsten 1.207 miljoen euro bedragen hebben, of 24 miljoen euro meer.

¹³ Berekening van het Rekenhof.

De daling in het percentage werd in 2018 geformaliseerd door Guy Vanhengel, dit in combinatie met de eerdere afschaffing van de agglomeratiebelasting (een bijkomend opcentiem op de personenbelasting van 1%), de afschaffing van de forfaitaire gewestbelasting (een belasting van 89 euro voor gezinshoofden, bedrijven, zelfstandigen) en een verhoging van de onroerende voorheffing (via aanpassing van de opcentiemen waar ook de meeste gemeenten hun slag sloegen¹⁴ – sindsdien zijn de opcentiemen van de gemeenten verder gestegen, maar deze van het Gewest constant gebleven). Dit werd toen in de markt gezet als een stevige inspanning rond de belasting op arbeid ('Wij helpen de belasting op arbeid aanzienlijk te verlagen'). Het huidige werkloosheidscijfer in de hoofdstad kan daarbij als stevige kanttekening tellen. Het gaat dus eerder over een tax shift die niet budgetneutraal is uitgevallen en die zonder merkelijke verbeteringen in de werkzaamheid vooral een gat in de begroting geslagen heeft:

- Dankzij de afschaffing van de agglomeratiebelasting realiseert men ongeveer 35 miljoen euro minderontvangsten (cijfers 2016, geïnfleteerd naar 2023 ongeveer 44 miljoen euro).
- Dankzij de lagere opcentiemen realiseert men een minderontvangst van ongeveer 24 miljoen euro.
- De afschaffing van de forfaitaire belasting realiseert een minderontvangst van 41 miljoen euro.
- De stijging van de gewestelijke opcentiemen op de onroerende voorheffing heeft geleid tot een stijging van deze ontvangsten met 60 miljoen euro tussen 2016 en 2024. Daartegenover staat de BeHome-premie waarvoor momenteel al 31 miljoen euro budget is ingeschreven.

Deze combinatie leidt tot een netto negatief effect van ongeveer 80 miljoen euro (daarnaast werden nog andere besparingen gerealiseerd maar in principe niet van dusdanige omvang om deze operatie budgetneutraal te maken). Bovendien leidde de aanpassing van de OV-tarieven, zoals gezegd, ook tot een verhoogde belasting richting de gemeenten waar het Gewest geen budgettair voordeel uit haalt.

Naast de fiscale autonomie via de opcentiemen heeft het BHG eigen bevoegdheid over haar Gewestbelastingen, net als over een aantal andere belastingen (denk aan de opcentiemen die meespelen in het bepalen van de agglomeratieoverdracht en de belasting op niet-residentiële oppervlakten). Het Brussels Gewest beschikt op die manier over een fiscale autonomie over ongeveer de helft van haar (niet-lening)ontvangsten (ter vergelijking, in Vlaanderen gaat het om ongeveer 30%). Bij de fiscale autonomie over de gewestelijke opcentiemen moet wel de kanttekening van de eerlijke concurrentie geplaatst worden: zo mogen de opcentiemen tussen de gewesten niet te veel afwijken om "deloyale concurrentie" tussen gewesten te vermijden. De huidige afwijking tussen BHG en de andere gewesten is wat dat betreft nauwelijks een probleemsituatie te noemen.

1.2. Ontvangsten Gemeenschapscommissies

1.2.1. Vlaamse Gemeenschapscommissie

De VGC onderscheidt drie grote categorieën ontvangsten: exploitatieontvangsten, investeringsontvangsten en financieringsontvangsten. Als bijzonder lokaal niveau heeft de VGC geen echte fiscale autonomie. Ze is quasi volledig afhankelijk van dotaties en specifieke subsidies. De totale geraamde ontvangsten bedragen voor 218 miljoen euro voor 2024¹⁵.

- De exploitatieontvangsten omvatten met name de dotaties, algemene en specifieke werkingsubsidies. Merk op dat deze geboekt worden als 'exploitatieontvangsten' maar het

¹⁴ Door de gecombineerde verhoging op gewestelijk en gemeentelijk niveau kon er in communicatie rond deze aanpassing niet duidelijk meegegeven worden hoe sterk de OV zou toenemen. Meestal werd er gesproken van een verhoging van "ongeveer 12%", zo ook op de [site van Brussel Fiscaliteit](#).

¹⁵ De voorbeeldcijfers zijn voor 2024 en overgenomen uit de 4e aanpassing van het MJP 2022-2025.

merendeel van deze middelen zijn dotaties die niet bedoeld zijn voor specifieke uitgaven. Er kunnen dus ook investeringen mee gefinancierd worden.

- Vanuit Vlaanderen (84,3 miljoen euro):
 - Dotaties van de VG: middelen Stedenfonds en dotatie Vlaams-Brusselminister (49,7 miljoen euro – merk op dat aanpassing MJP een iets lager cijfer weergeeft dan bedragen voor deze posten opgenomen in respectievelijke BBT's). Als dotaties gaat het om niet geormerkte middelen die vrijelijk kunnen aangewend worden door de VGC.
 - Middelen VG voor het onderwijs – loon en werking voor Nederlandstalige scholen in Brussel (25,8 miljoen euro)
 - Specifieke subsidies vanuit Vlaanderen voor VGC-werkingen of -projecten (8,9 miljoen euro)
- Vanuit het BHG (101,5 miljoen euro):
 - Trekkingsrechten BHG: een bedrag met een basis in de Bijzondere Brusselwet, met een verdeling van 80/20 tussen de FGC/VGC (73 miljoen euro).
 - Dotatie m.b.t. Provinciaal Onderwijs: eveneens ingeschreven in de Bijzondere Brusselwet, met verdeling tussen FGC/VGC op basis van ingeschreven leerlingen (in 2024 30,28% voor de VGC). (19,4 miljoen euro)
 - Dotatie m.b.t. andere provinciale aangelegenheden (4,5 miljoen euro)
 - Specifieke werkingssubsidie vanuit BHG voor werking of projecten (4,6 miljoen euro)
- Vanuit de federale overheid (22,5 miljoen euro):
 - Dotatie - voorzien in bijzondere herfinancieringswet van 2001: verdeelt een algemene dotatie volgens de 80/20-regel over FGC/VGC (22,5 miljoen euro)
- Andere middelen - beperkte ontvangsten voor o.m. verkopen, verhuring, prestaties e.a. (5 miljoen euro)
- De investeringsontvangsten (2 miljoen euro) worden gerealiseerd door de verkoop van materiële, immateriële¹⁶ en financiële¹⁷ vaste activa en vanuit specifieke subsidies voor investeringen. In het huidige MJP voorziet de VGC enkel ontvangsten vanuit de specifieke subsidies, meer voornamelijk vanuit de VG (er wordt zoals geweten een jaarlijks investeringsbudget voorzien binnen het Vlaams Brusselbeleid). Ontvangsten uit 'andere entiteiten' komen soms voor maar betreffen in feite teruggevorderde subsidies vanuit de VGC zelf.
- Financieringsontvangsten (2,1 miljoen euro) betreffen de facto leningsontvangsten. De opnames binnen de VGC gebeurden recentelijk i.k.v. een DBFM-programma rond scholenbouw in Brussel.

1.2.2. *Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie*

De totale ontvangsten van de GGC bedragen, geraamd voor 2024, 1,8 miljard euro. Dit wordt gefinancierd door dotaties vanuit het BHG en de federale overheid, aangevuld met een zeer beperkt aantal andere ontvangsten.

- Algemene dotatie vanuit het BHG (276 miljoen euro)
- Dotatie vanuit de federale overheid (1.530 miljoen euro)
 - De federale overdracht gevat in de BFW kadert in de overdracht van bevoegdheden aan de gemeenschappen. Voor de Brusselse, bicommunautaire

¹⁶ Patenten en octrooien.

¹⁷ O.a. aandelen, obligaties, beleggingen in vastgoed.

gemeenschapsvoorzieningen binnen de ouderenzorg, gezondheidszorg en gezinsbijslagen ontvangt de GGC een dotatie.

- Andere ontvangsten – terugbetaling subsidies (2,4 miljoen euro).

1.2.3. Franse Gemeenschapscommissie

De geraamde ontvangsten voor de FGC bedragen in 2024 625 miljoen euro. Net als bij de VGC haalt de FGC de meeste ontvangsten uit dotaties (618 miljoen euro of 99%):

- Dotatie van het BHG (350,6 miljoen euro)
- Dotatie van de Franse Gemeenschap (172,7 miljoen euro)
- Dotatie van het Waals Gewest (3,5 miljoen euro)
- Dotatie van de federale overheid: (91 miljoen euro - dit omvat naast de dotatie vastgesteld in de bijzondere wet ter herfinanciering ook een ontvangst van 1,2 miljoen euro lottomiddelen).

1.3. Lokale besturen – 19 gemeentes

Binnen de Gewestbegroting is een afzonderlijke ‘opdracht’ voorbehouden voor de ondersteuning en begeleiding van de plaatselijke besturen. Het totaal krediet binnen deze opdracht bedraagt 900 miljoen euro, ofwel 16,2% van de totale ontvangsten van het Gewest. Dit budget omvat volgende grote uitgavenposten:

- Algemene financiering van de gemeenten (603 miljoen euro)
- Financiering van specifieke projecten van de gemeenten (123 miljoen euro)
- Veiligheid – financiering van Brussel Preventie en Veiligheid (129 miljoen euro)
- Gewestelijke instelling belast met de herfinanciering van de gemeentelijke thesaurieën (33,5 miljoen euro)

1.4. Aandeel BHG in de GC's en gemeenten

Als we de geraamde dotaties vanuit het BHG naar de drie GC's optellen, bekomen we een totale doorstorting van 728 miljoen euro. Het gaat in 2024 dus om 13,1% van de totale ontvangsten van het BHG¹⁸. Binnen de middelen voor de ‘opdracht’ voor plaatselijke besturen stellen we vast dat minstens 763 miljoen euro rechtstreeks naar de gemeenten doorvloeit, goed voor 13,7% van de Gewestontvangsten.

Alles bij elkaar gaat het om 1.491 miljoen euro, zijnde 26,8% van de ontvangsten van het Gewest. Wellicht zijn er zowel bij de Gemeenschapscommissies als bij de gemeenten schaal- en efficiëntievoordelen te halen bij een meer gecentraliseerde aanpak. Vanuit een opschalingslogica zullen deze winsten voornamelijk bij de gemeenten te halen zijn: de middelen worden een pak meer versnipperd dan bij de GC's, en het gaat bovendien over een hoger doorgestort bedrag.

1.5. Rechtstreekse financiering vanuit andere overheden in Brussel

Waar het rapport van de OESO ogenschijnlijk geen rekening mee lijkt te houden, maar wat niet kan vergeten worden als er een discussie gevoerd wordt over de al dan niet correcte financiering van

¹⁸ In 2015 bedroegen de dotaties 64,1 miljoen euro aan de VGC, 32,2 miljoen euro aan de GGC en 227,9 miljoen euro aan de FGC. De cijfers voor 2024 stellen een stijging voor van 125%. De dotaties aan VGC en FGC stegen gelijkaardig met ongeveer 55%, de dotatie aan de GGC steeg met 757%. Sterke stijgingen van de GGC-dotatie zitten in 2020 (verdubbeling budget van 73 naar 144 miljoen euro) en 2023 (stijging van 149 naar 195 miljoen euro ter financiering van ‘Cocomisatie’). Ook in 2024 wordt bijkomend 40 miljoen euro voorzien zonder te specificeren wat de aanleiding hiervoor is.

Brussel, zijn de rechtstreekse investeringen vanuit de andere overheden (m.n. de federale overheid en de gemeenschappen) in Brussel.

1.5.1. Financiering vanuit Vlaanderen

Gelet op de gevoeligheid van de Nederlandstalige aanwezigheid in Brussel worden de Vlaamse investeringen in Brussel gemonitord door de GACB, met een tweejaarlijks rapport tot gevolg. De Vlaamse Regering engageert zich om 5% van de Vlaamse gemeenschapsmiddelen te laten doorvloeien naar Brussel, deze ondergrens staat ook bekend als de Brusselnorm.

Uit de meest recente rapportering van de GACB (gepubliceerd eind maart 2024), met cijfers over het jaar 2022, blijkt een investering vanuit de VG van 1,23 miljard euro in Brussel, goed voor 5,06% van de relevante Gemeenschapsuitgaven.

1.5.2. Financiering vanuit de Franse Gemeenschap

De Franse Gemeenschap houdt de investeringen in Brussel niet routineus/transparant bij zoals de GACB in Vlaanderen. Een exacte investering is dus onmogelijk om te bepalen. In een studie over de mogelijke transitie van Brussel naar een volwaardige regio raamde Willem Sas de uitgaven van de FG in Brussel op 2,6 miljard euro, zijnde 25% van het Gemeenschapsbudget.¹⁹

1.5.3. Financiering vanuit de federale overheid

Net als in de Franse Gemeenschap is er geen afgezonderde meting van de uitgaven van de federale overheid in Brussel. Dat deze hoog zijn, valt echter niet te betwijfelen: naast de algemene taken die de federale overheid uitvoert voor alle Belgen, heeft zij haar administratief centrum in Brussel, is ze bevoegd voor een aantal significante federale wetenschapsinstellingen zoals de KMSK en BOZAR, en financiert zij via NMBS en Infrabel de drukste strook openbaar vervoer van het land, de treinverbinding tussen Brussel-Noord en Brussel-Zuid.

Specifieke aandacht binnen de federale instrumenten moet gaan naar Beliris, het federaal fonds dat specifiek opgericht is om grotere investeringen in Brussel te ondersteunen. Beliris ontvangt een jaarlijks budget van 125 miljoen euro, dat jaarlijks overdraagbaar is. Het beschikbaar budget voor de jaren 2023-2024 bedraagt aldus 771 miljoen euro. Dat is een hoog bedrag maar kan ook gezien worden als een bewijs van de complexiteit van Brusselse infrastructuurdossiers; er is immers geen tekort aan noden maar de middelen geraken niet aangewend door vertragingen (vergunningsprocedures, onvoorziene meerwerken, etc.).

De projecten van Beliris worden geselecteerd door een samenwerkingscomité met vertegenwoordigers van zowel de Federale als de Gewestregering (Gemeenschapsregeringen, nochtans ook bevoegd voor Brussel, hebben geen rechtstreekse inspraak). Hierbij moet ook een taalevenwicht gerespecteerd worden. De projecten waar Beliris momenteel in actief is, zijn o.a. de uitbreiding van Metrolijn 3, de herinrichting van het Schumanplein, de realisatie van wijkcontracten, de herontwikkeling van de Reyerssite en renovatiewerken van o.a. de Muntshouwborg en het Koninklijk Conservatorium Brussel.

1.6. Financiering via de BFW – positie Brussel

In het kader van een potentiële herijking van de financiering van Brussel wordt vaak gewezen naar de huidige versie van de BFW, die tot stand kwam bij de 6^e SHV. Dat is niet onlogisch; uit de BFW en

¹⁹ Sas benadrukt in de [presentatie](#) (p. 5) rond zijn studie zelf het gebrek aan cijfermateriaal: "Caveat: Franstalig % onzeker, want geen officiële documentatie over."

bijhorende wetten (o.a. de herfinancieringswet van 2001, die i.k.v. de 6^e SHV ook bijgewerkt werd) puurt het BHG meer dan de helft van haar niet-leningontvangsten.

Een SERV-rapport uit 2023 heeft op basis van de effectieve overdrachten uit 2021 een analyse gemaakt van de verdeling van middelen. Daaruit blijkt dat het BHG van de drie Gewesten met voorsprong de hoogste overdrachten ontvangt per inwoner: 2.054 euro per capita, t.o.v. 1.563 euro voor het Vlaams en 1.602 euro voor het Waals Gewest. De voorsprong van het BHG is volledig te wijten aan de bijkomende financiering voorzien in de BFW, m.n. het solidariteits- en overgangsmechanisme en de specifieke Brusselse dotaties voor herfinanciering. Zuiver uitgaand op de Gewestelijke PB-ontvangsten komt het Brussels Gewest het laagst uit (1.066 euro per capita vs. 1.563 euro in Vlaanderen en 1.223 euro in Wallonië). Moest het BHG hetzelfde percentage opcentiemen hanteren als Vlaanderen en Wallonië zou deze overdracht stijgen tot 1.088 euro per capita, ruim onvoldoende om het verschil met Vlaanderen en Wallonië te overbruggen.

Bij de BFW-overdrachten aan de Gemeenschappen zien we een ander verhaal: de GGC krijgt slechts 1.032 euro per capita, terwijl de VG 3.476 euro per kop krijgt (de FG krijgt 3.359 euro). Dit is dan weer niet onlogisch: de ‘capita’ van de GGC omvat de volledige bevolking van het BHG, maar een groot deel van de gemeenschapsbevoegdheden in dat gebied worden opgenomen door de VG en FG. In deze overdrachten zitten bovendien quasi geen compensaties: de verdeling gebeurt bijna volledig op basis van demografische parameters.

De vaststelling is duidelijk: de economische kracht van de Brusselse inwoners is te laag en dit wordt binnen de BFW-overdrachten gemaskeerd door een resem aan maatregelen om Brussel te versterken. De statistieken ondersteunen deze stelling: de werkloosheidsgraad is in Brussel significant hoger dan in de andere gewesten (10% vs. 3,5% in Vlaanderen en 8,3% in Wallonië²⁰). Het gemiddeld loon per capita is er bijgevolg ook een pak lager (16.068 euro in 2021, vs. 21.776 in Vlaanderen en 19.192 euro in Wallonië)²¹. Tegelijk moet vastgesteld worden dat de Brussel omringende provincies, Vlaams- en Waals-Brabant, de twee provincies zijn met de hoogste gemiddelde inkomens per inwoner (beiden ongeveer 23.500). Tenslotte is het pendelcijfer nog steeds vrij hoog: 49,5% van de Brusselse jobs in 2022 werden uitgevoerd door Walen en Vlamingen, goed voor 410.000 pendelaars naar de stad. Tegelijk werken bijna 90.000 Brusselaars (17% van de werkenden) buiten Brussel²².

Het is bijgevolg niet heel moeilijk om de puzzel te leggen: De vermogende Belgen werken vaak in Brussel maar wonen er niet (of ze wonen er wel maar betalen geen reguliere personenbelastingen, zoals de internationale ambtenaren²³). Bovendien vallen de positieve neveneffecten van de vele pendelaars (inkopen of horeca-bezoeken tijdens de werkdag) steeds vaker weg door de bredere verspreiding van thuiswerk. De vraag die zich opdringt is of een herijking van de financiering van de Gewesten de juiste aanpak is, of dit gewoon de Gewestregering beloont voor een mank gelopen beleid die zorgen voor een exodus van mensen en middelen. Door het solidariteitsmechanisme wordt dit enigszins gecompenseerd; dit kan er mogelijk toe leiden dat de daadkracht van de Brusselse Regering om deze situatie recht te trekken beperkt is. In zekere mate zou een versterking van de reguliere PB-ontvangsten in Brussel immers leiden tot een afname van de ontvangsten uit het solidariteitsmechanisme.

²⁰ Cijfers STATBEL.

²¹ Om te vergelijken met de ‘metropoolregio’ van het Vlaams Gewest: voor stad Antwerpen bedroeg de werkloosheidsgraad in 2019 12,9% (cijfers VDAB – cijfers Actiris voor het BHG komen neer op 15%), het gemiddeld inkomen per inwoner bedroeg in 2021 17.915 euro (cijfers STATBEL).

²² Cijfers Actiris.

²³ De compensatie voor internationale ambtenaren, in 2021 nog goed voor een dotatie van 177 miljoen en ondertussen verder geïnflateerd (tussen 15 en 20% van de effectieve gewestelijke PB-ontvangsten van Brussel), zou wel ruimschoots moeten volstaan om dit tekort binnen de PB-storting aan te pakken.

1.6.1. Activering van de Brusselaar: budgettaire impact

Het kan nuttig zijn om te bekijken wat de potentiële impact is van de activering van een contingent Brusselaars. Dit kan via een minder of meer complexe methodiek berekend worden. Het uitgangspunt zijn de PB-ontvangsten (1.183 miljoen euro geraamd voor 2024) en het aantal werkende Brusselaars (cijfers Actiris april 2023: 509.000). Het zijn immers de werkende Brusselaars (ongeacht de vestiging van hun werkplaats) die de PB genereren waarop de gewestelijke opcentiemen berekend worden. Stellen we een activering voor van 20.000 Brusselaars, dan stijgt het aantal werkenden met bijna 4%. In de meest simplistische benadering kan er van uitgegaan worden dat deze extra werkenden de gemiddelde loonverdeling in Brussel weerspiegelen, en er dus een gelijkaardige groei zou zijn in de PB-ontvangsten; dit zou dan leiden tot extra ontvangsten ten belope van 46 miljoen euro. Als we 50.000 Brusselaars zouden activeren, genereren we volgens deze berekeningsmethodiek 116 miljoen euro extra ontvangsten. Dit is logischerwijze zonder de feedback-effecten die deze activering zou teweegbrengen (meer consumptie, minder premies, etc.), maar is ook een overraming indien we rekening houden met de opmaak van de werkzoekenden in Brussel (62% van de Brusselse werkzoekenden is laaggeschoold).

2. Hoe zijn de middelen geëvolueerd?

2.1. Globale ontvangsten BHG

De Gewestontvangsten zijn als volgt geëvolueerd tussen begrotingen 2019 en 2024:

	Ontwerp 2019	Ontwerp 2024	Delta	Delta (%)
Bijzondere financieringswet	2.000.754	2.582.264	581.510	29%
Gewestelijke belastingen	1.404.971	1.494.362	89.391	6%
Agglomeratiebevoegdheden	293.710	290.599	-3.111	-1%
Europese financiering PHV	0	259.749	259.749	nvt
Uitrusting en verplaatsingen	154.545	192.950	38.405	25%
Gewestbelastingen	103.758	119.075	15.317	15%
Dode Handen	102.298	127.670	25.372	25%
Gewestelijk Vastgoedbeheer	70.242	42.046	-28.196	-40%
Diverse ontvangsten	55.454	61.627	6.173	11%
Fonds afvalstoffen	3.132	49.066	45.934	1467%
Ontvangsten verkeersveiligheid	31.249	34.829	3.580	11%
Energie	30.676	32.513	1.837	6%
Sociale huisvesting	29.213	46.609	17.396	60%
Klimaat	24.297	115.679	91.382	376%
Hulp aan ondernemingen	14.523	23.736	9.213	63%
Storting Brusselse instellingen	10.500	0	-10.500	-100%
Andere ontvangsten	71.571	97.771	26.200	37%
Totaal (excl. leningen)	4.400.893	5.570.545	1.169.652	27%
Schuldbeheersverrichtingen	133.526	254.476	120.950	91%
Leningopbrengsten	467.750	1.500.000	1.032.250	221%
Totaal (incl. leningen)	5.002.169	7.325.021	2.322.852	46%
Totaal (excl leningen, excl. PHV)	4.400.893	5.310.796	909.903	21%

Het valt op dat de totale ontvangsten op zich goeie tred lijken te houden met de evolutie van economische groei (bijna 7%) en inflatie (bijna 20%) over deze legislatuur. Als we de ontvangsten zuiveren van de Europese financiering voor het Brussels relanceprogramma (tijdelijke financiering), zien we evenwel dat de stijging beperkter is, en ongeveer in lijn ligt met inflatie.

2.1.1. Ontvangsten BFW

De grootste ontvangstenpost in de begroting, de overdrachten uit de bijzondere financieringswet, hebben goed standgehouden. Ze stegen sterker dan de combinatie van groei+inflatie. Dit heeft veel te maken met de sterke inflatiestoot die verwerkt werd in 2023 (dit ging voor gewestelijke PB ook gepaard met een grote afrekening uit 2022 wegens onderraming van de inflatie in dat jaar). De evolutie van de verschillende onderdelen is te zien in de tabel hieronder (met bedragen die met meer dan 5% stegen ingekleurd). Daaruit blijkt dat de grootste categorie, de gewestelijke PB, ook de grootste groei kende, en daarbij dus de wettelijk gelimiteerde groei van andere doorstorting²⁴ opving.

²⁴ Zo zijn de dotaties voor internationale ambtenaren, taalpremies en Stad Brussel enkel gekoppeld aan inflatie, en zijn de dotaties voor hoofdstedelijke functies en pendelaars constant.

Overdrachten BFW	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Delta (%)
Gewestelijke PB	853.125	836.726	866.328	898.469	1.105.096	1.182.994	39%
Voorafnames	494.447	500.973	516.139	534.939	603.323	612.364	24%
Nationale solidariteit	394.831	396.665	401.520	422.478	489.714	478.891	21%
Artikel 46bis BWBI	41.748	42.318	43.168	45.301	52.729	53.503	28%
Pendelaars	44.000	44.000	44.000	44.000	44.000	44.000	0%
Internationale ambtenaren	172.603	173.747	175.203	180.694	213.002	210.512	22%
Totaal	2.000.754	1.994.429	2.046.358	2.125.881	2.507.864	2.582.264	29%

We kunnen ook vaststellen dat de ontvangsten voor Dode Handen en Uitrusting & Verplaatsingen een gelijkaardige stijging kenden: beiden stijgen met 25%. Door de enorme stijging van de prijzen bij de emissievelingen namen ook de ontvangsten rond Klimaat sterk toe (+376%). (Op de groei in het Fonds Afvalstoffen wordt niet verder ingegaan, zoals eerder vermeld gaat het om een eenmalige hoge ontvangst met tegenhangende uitgaven).

Bij de 'onderpresterende' ontvangstenlijnen vallen er twee op: de gewestbelastingen (+6%) en de Agglomeratieontvangsten (-1%).

2.1.2. Gewestbelastingen

Dat de gewestbelastingen niet kunnen aanknopen bij de evolutie van groei+inflatie is op zich niet zo speciaal: het merendeel van de ontvangsten wordt gerealiseerd op registratierechten, die sinds de inflatiecrisis in een neerwaartse evolutie zitten ten gevolge van de vrij sterke stijging van de interestvoeten op woonleningen en de stagnatie in de woningprijzen. Tegelijk was er ten gevolge van de Coronapandemie ook een oversterfte, wat een (tijdelijk) stijgend effect op de erfbelasting kon veroorzaken.

Gewestbelastingen	2019	2024	Delta (%)
Registratierechten onroerend	564.838	634.696	12%
Hypotheekrecht	32.310	30.706	-5%
Verdeelrecht	6.547	8.403	28%
Schenkingsrecht	91.672	98.297	7%
Erfrecht	453.774	441.354	-3%
OV	29.412	29.086	-1%
Verkeersbelasting	135.476	146.941	8%
BIV	55.184	61.103	11%
BSW	25.332	33.335	32%
BAO	10.426	10.441	0%
Totaal	1.404.971	1.494.362	6%

Daarnaast is het zo dat de Brusselse Regering in april 2023 nieuwe tarieven voor de registratierechten liet ingaan. Deze aanpassingen verhoogden de vrijgestelde bedragen en de waardeplafonds bij de aankoop van een woning of bouwgrond. Hiermee werden de tarieven bij wijze van spreken geïndexeerd om rekening te houden met de sterke stijging van de woningprijzen (in Brussel nog sterker dan in andere regio's). Het zou mogelijk ook een stimulans kunnen zijn voor de aankoop van een woning, en zo de Brusselse kas bijkomend spijzen, maar door de samenval met de sterke stijging van de interestvoeten was er toch vooral een negatief effect. Waar de Brusselse Regering nog optimistisch leek bij de begrotingsopmaak 2023 en een ontvangstenstijging van meer dan 120 miljoen euro

inschreef ten opzichte van 2020, werd de raming voor 2024 weer verlaagd met 95 miljoen euro²⁵. Bovendien schat men de ontvangsten in 2024 – zoals eerder aangehaald - nog 25 miljoen hoger in dan de raming van de FOD Financiën.

Het moet hierbij gezegd dat de registratierechten, met 12% groei, nog één van de sterker stijgende ontvangsten gebleken is tijdens deze legislatuur. Opvallender is dat de op een na grootste ontvangstenbron, de erfbelastingen, de afgelopen vijf jaar gedaald is. Als we de historiek nagaan, zien we dat de ontvangsten sowieso bokkensprongen maken en sterk onderhevig zijn aan overlijdens in de meer vermogende Brusselse senioren (het Rekenhof erkent ook dat het om die reden moeilijk is om een exacte raming op te stellen). Zo bedroeg de gerealiseerde ontvangst in 2018 nog 504 miljoen euro, om te zakken naar 394 miljoen euro in 2019, te stagneren in 2020 en weer te stijgen naar 445 miljoen euro in 2021 (wellicht mede ten gevolge van de pandemie). De realisaties in 2022 daalden weer (404 miljoen euro), maar men hoopt op een positieve evolutie in 2023-2024. Merk op dat de regels rond erfbelastingen sinds 2024 ook versoepeld zijn – zo hebben feitelijke samenwoners in bepaalde gevallen recht op dezelfde tarieven als wettelijke samenwoners, en wordt net als in Vlaanderen de ‘vriendenerfenis’ ingevoerd. Omdat men het effect van deze wijzigingen moeilijk kon inschatten (gelet op de budgettaire situatie van het Gewest kunnen hier vraagtekens bij gezet worden) opteert men bij begrotingsopmaak 2024 om de verwachte ontvangsten gelijk te houden op de raming 2023 (dit in tegenstelling tot de FODFIN, die de ontvangsten 56 miljoen euro lager inschat). De status quo is bovendien bijzonder omdat ze teruggrijpt naar cijfers van een jaar terug – er was dan wel geen begrotingsaanpassing 2023 maar de ramingen moeten op een bepaald punt toch bijgesteld zijn?

Gelet op het belang van de gewestbelastingen in de totale ontvangsten van het BHG (ongeveer een kwart) valt het op dat de opvolging van de belastingen allesbehalve scherp staat. Als we de ramingen afzetten tegen de realisaties, zien we dat de ramingen van de totale ontvangsten per jaar tussen 2019-2022²⁶ gemiddeld slechts met 1% afweken van de uiteindelijke realisaties, maar dit is vooral door een combinatie van uitspattingen in beide richtingen die elkaar uitvlakken. In de realiteit zit men bij quasi alle ramingen meer dan 5% boven of onder de uiteindelijke realisatie (gekleurde cellen in onderstaande tabel) – in de helft van de ramingen zelfs 10% of meer. Ondertussen geeft het Rekenhof nog steeds aan dat men met de eigen ramingen sterk hoger uitkomt dan andere ramende instanties. Enerzijds kunnen we hiervoor natuurlijk wijzen naar de onvoorspelbare context van deze legislatuur (met verschillende crisissen, inflatieopstoot, etc.), maar tegelijk bewijst men op een aantal punten maatregelen door te voeren zonder een duidelijke inschatting te hebben van het budgettaire effect ervan.

²⁵ Een aangepaste raming voor 2023 werd niet meer aangeleverd ten gevolge van de beslissing van de Brusselse Regering om geen begrotingsaanpassing door te voeren in 2023.

²⁶ De uitvoeringscijfers van het BHG zijn slechts gekend t.e.m. 2022.

Gewestbelastingen	2019	2020	2021	2022	Gemid.
Registratierechten onroerend	-4%	7%	5%	13%	5%
Hypotheekrecht	-13%	42%	-17%	10%	6%
Verdeelrecht	-3%	7%	25%	18%	12%
Schenkingsrecht	-35%	-15%	60%	38%	12%
Erfrecht	-13%	-18%	8%	-9%	-8%
OV	-20%	-21%	2%	5%	-8%
Verkeersbelasting	-5%	7%	-7%	-2%	-2%
BIV	7%	10%	5%	-8%	3%
BSW	8%	-40%	-53%	6%	-20%
BAO	-1%	-6%	-83%	-22%	-28%
Totaal	-9%	-3%	5%	5%	-1%

(Een negatief cijfer betekent dat de uiteindelijke realisatie lager uitviel dan de raming bij begrotingsopmaak.)

2.1.3. Agglomeratieontvangsten

Ook hier zien we, net als bij de erfbelastingen, zowel ramingen als realisaties die sterk variëren per jaar. Met uitzondering van 2022 zaten de ramingen voor deze legislatuur ook sterk boven of onder de uiteindelijke realisatie. In 2019 was dit het gevolg van een gewijzigde aanrekeningsmethodiek, die de overstap maakt van vastgestelde rechten (te innen bedragen) naar contante rechten (geïnde bedragen) – er is evenwel geen verklaring te vinden voor het grote verschil tussen beide. De grote onderraming in 2021 zou wel de conclusie zijn van de overraming in 2019 en 2020 (m.a.w. openstaande schulden uit de voorbije jaren werden geïnd in 2021). De beperkte stijging doorheen de legislatuur lijkt dus vooral te wijten aan een slechte ramingsmethodiek, die gradueel werd bijgesteld.

Agglomeratie	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Raming	293.710	371.711	258.124	255.018	277.931	290.599
Realisatie	135.140	239.125	325.062	252.199		
Delta	-54%	-36%	26%	-1%		

Het is te verwachten dat de ramingen en ontvangsten beter zullen aansluiten in 2023-2024. Deze ontvangsten zijn grotendeels gebaseerd op de OV (de agglomeratie int opcentiemen op deze OV en stort deze door naar het Gewest), de agglomeratieontvangsten volgen dus de verwachte stijging van de OV. Als we de realisaties uit OV volgen over 2019-2022 stellen we inderdaad een stijgende lijn vast, al kan het stijgingspercentage sterk variëren. Gezien de evolutie van de OV in het BHG evenwel niet in lijn lijkt te liggen met economische groei en/of inflatie²⁷ (in Vlaanderen is met name de koppeling aan inflatie duidelijker) zorgt dit evenwel voor een grote ontvangstenpost met een relatief onbetrouwbare evolutie, terwijl het BHG omtrent de OV wel de touwtjes in handen heeft.

²⁷ Evolutie tussen realisatie 2019 en raming 2024 bedraagt 23%, wat hoger is dan inflatie maar lager dan inflatie+groei. De groei jaar op jaar lijkt ook die evoluties niet te volgen: zo is er een kleine daling tussen 2019 en 2020, maar wel een sterke stijging van 11% tussen 2020 en 2021, terwijl de inflatie tussen die jaren rond de 2% lag.

3. Vergelijking met Vlaanderen

3.1. Algemene ontvangsten

Kijken we naar de Vlaamse ontvangsten, dan zien we tussen de BO 2019 en BO 2024 een geraamde stijging van 29,6%. Dit is met de Europese relancemiddelen reeds uitgezuiverd (in Vlaanderen worden ontvangsten en uitgaven m.b.t. deze middelen afzonderlijk verrekend). De middelen die doorgestort worden in uitvoering van de BFW volgen een gelijkaardige groei als voor het BHG, met groeipercentages rond de 30% (de Gewestmiddelen binnen de BFW stijgen zelfs met 38%).

Ontvangsten Vlaanderen (Gewest + Gem.)	BO 2019	BO 2024	Delta	Delta (%)
Bruto aanvullende belasting (opcentiemen)	7.822.658	9.966.220	2.143.562	27%
Gewestmiddelen BFW	2.499.078	3.440.039	940.961	38%
Gemeenschapsmiddelen BFW	23.247.052	29.739.684	6.492.632	28%
Specifieke dotaties BFW	98.586	121.096	22.510	23%
Gewestbelastingen	6.758.808	7.431.850	673.042	10%
Eigen toegewezen ontvangsten	531.579	825.782	294.203	55%
Eigen niet-toegewezen ontvangsten	201.863	1.179.236	977.373	484%
Lottogelden	30.155	34.637	4.482	15%
Ontvangsten DAB's & RP	3.906.275	5.716.133	1.809.858	46%
Totaal	45.096.054	58.454.677	13.358.623	30%

3.2. Gewestbelastingen

We zien dat ook de Gewestbelastingen voor Vlaanderen de trend van economische groei+inflatie niet volgen, al is de groei wel beter dan in het BHG.

Gewestbelastingen VL	BO 2019	BO 2024	Delta (%)
Verkoop- en verdeelrecht	2.542.586	2.504.487	-1%
Hypotheekrecht	161.683	136.225	-16%
Schenkbelasting	383.728	444.501	16%
Erfbelasting	1.455.491	1.759.449	21%
OV	217.812	335.950	54%
Verkeersbelasting	1.107.478	1.183.759	7%
BIV	278.315	257.634	-7%
Kilometerheffing	465.368	719.995	55%
BSW	47.420	65.692	39%
BAO	23.927	24.158	1%
Fiscale regularisatie	75.000	0	-100%
Totaal	6.758.808	7.431.850	10%

Net als in Brussel zien we dat de registratierechten (verkooprechten) onder druk staan. In Vlaanderen wordt de ontvangst in 2024 zelf geraamd op ongeveer hetzelfde niveau als in 2019. Het relatief sterke verschil met Brussel (dat nog steeds een stijging voorziet overheen de legislatuur) heeft grotendeels te maken met een hervorming die mogelijks nog ingrijpender was dan deze in Brussel (halvering van het tarief op eerste en enige woning, met bijkomende verlaging bij energiezuinigheid, gedeeltelijk gecompenseerd door verhoging van het tarief voor overige aankopen). Ook zien we de stijging van de

rentevoeten sterker doorwegen op het aantal afgesloten hypotheeklen en de ontvangsten hieruit, die relatief sterker dalen dan in Brussel.

De dalingen worden gecompenseerd op drie grote posten: Erfbelasting, OV en kilometerheffing.

3.2.1. Kilometerheffing (voor vrachtwagens)

Bij de kilometerheffing wordt de groei grotendeels geraamd op basis van inflatie (tarieven worden standaard geïnfleerd) en economische groei (om het aantal gereden kilometer in te schatten). Ook een algemene herziening van de tarieven vanaf midden 2020 zorgt ook voor stijgende ontvangsten (Vlaanderen is in deze herziening verder gegaan dan Brussel, dat louter een indexering doorvoerde – de tarieven in de Brusselse zone blijven wel hoger dan elders). Tenslotte werd voor 2024 ook beslist om de ‘belastbare wegen’ uit te breiden.

Over de legislatuur heen raamt Brussel een stijging in de kilometerheffing van 3%, voornamelijk gerealiseerd in 2024 – de raming 2023 ligt nog lager dan 2019 (en ligt in absolute cijfers 11 miljoen euro lager).

Hoewel het Brussels Gewest natuurlijk beperktere beweegruimte heeft in deze materie, zien we langs Vlaamse kant wel een aantal voorbeelden van hoe een Regering bewust aan de knoppen kan draaien om de ontvangsten op peil te houden, alsook hoe het aanwakkeren van algemene economische activiteit zijn weerslag kan vinden op de overheidsontvangsten (de link tussen ontvangstengroei en economische groei bewijst zichzelf in de resultaten). Bovendien zien we een shift van belastingen die vooral personen raken (verkooprecht) naar een belasting die eerder op bedrijven gericht is (kilometerheffing voor vrachtwagens).

Hier zien we tegelijk ook de problematiek van Brussel als een werkplek, eerder dan een woonplek: de pogingen om een bredere kilometerheffing in te voeren stootten de afgelopen legislatuur natuurlijk op fors verzet van de andere regio’s.

3.2.2. Erfbelastingen

De erfbelastingen kenden een consistentere verloop in Vlaanderen dan in Brussel, en volgt in ramingen (en in de feiten) de evolutie van inflatie. Door de grotere bevolking worden de ‘uitspattingen’, die de ontvangsten in Brussel sterker beïnvloeden, meer uitgevlakt.

Wel opvallend is dat de ontvangsten per capita in Vlaanderen relatief lager liggen dan in Brussel: de ontvangsten zijn ongeveer 4 keer zo hoog in Vlaanderen, terwijl Vlaanderen 5,5 keer zoveel inwoners heeft (die bovendien relatief ouder zijn dan in Brussel). Tegelijk heeft Brussel ook een sterk lager BBP per capita dan Vlaanderen als er gecorrigeerd wordt voor pendelaars (de vermogens die in Brussel gecreëerd worden vloeien dus voor een groot stuk naar Vlaanderen en Wallonië).

Als we de tarieven naast elkaar leggen en een aantal voorbeeldvermogens (100/250/500/1.000 k euro) hanteren, zien we vooral een sterke afwijking tussen Vlaanderen en Brussel in de tarieven voor de hoogste, ‘ongelimeerde’ schijf (tarieven verschillen van 3 procentpunt voor rechte lijn tot 25 procentpunt voor derden). Bij grote erfenissen (vanaf een half miljoen) zien we dat Brussel significant meer zal ophalen. Het verschil groeit exponentieel als de erfgenaam geen bloedverwant is.

Het verschil in tarief kan de relatief hogere ontvangst in Brussel deels verklaren, maar kan evengoed een waarschuwing zijn. We merken immers dat de grote fluctuaties in de ontvangsten in Brussel het gevolg zijn van periodieke overlijdens binnen de honkvaste bezitters van *old money* in Brussel²⁸; als

²⁸ Zie bv. volgend citaat uit het 25^e boek van het Rekenhof: “De rechten voor een uitzonderlijke successie waarop het gewest nog rekende in 2019, werden uiteindelijk niet gerealiseerd, in tegenstelling tot het jaar 2018, waarin een dergelijke successie aanzienlijke inkomsten had gegenereerd in december.”

deze generatie op termijn is komen te gaan, zullen de fluctuaties misschien stilvallen maar zal het ook gedaan zijn met periodieke meevallers.

3.2.3. Onroerende Voorheffing

Bij de Onroerende Voorheffing spelen twee effecten: de ‘reguliere’ heffing en de opcentiemen. In Vlaanderen heffen zowel de gemeenten als provincies opcentiemen, in Brussel valt deze bevoegdheid aan de ‘agglomeratie’ – in de feiten worden deze opcentiemen doorgestort naar het Gewest.

In Vlaanderen bedraagt het standaardtarief 3,97% van het geïndexeerd KI. De provinciale opcentiemen bedragen in Vlaanderen gemiddeld 173, de gemeentelijke opcentiemen 899. Gemiddeld betaalt de Vlaming dus bijna 11 keer zoveel belasting aan provincie en gemeente dan aan het Gewest.

In Brussel ligt het standaardtarief een pak lager: 1,25%. De opcentiemen van de agglomeratie bedragen 989 (i.e. bijna 10 keer het regulier tarief). De gemeentelijke opcentiemen bedragen in Brussel gemiddeld 3.281. De opcentiemen variëren tussen 1.990 (Oudergem) en 4.191 (Schaarbeek). Binnenkort zouden Brusselse gemeenten evenwel de mogelijkheid krijgen om opcentiemen te laten variëren per wijk of op basis van andere parameters²⁹.

In globo betaalt de Brusselaar gemiddeld dus een hogere OV (55% van het geïndexeerd KI, tegenover 47% in Vlaanderen), ondanks het lagere starttarief. Het Gewest houdt er bovendien meer aan over dan in Vlaanderen, maar de grote slokop zijn de gemeenten. Er zijn in het verleden al voorstellen gelanceerd om de OV meer te harmoniseren en volledig onder te brengen in het Gewest. Dit zou (volgens een ruwe doorrekening, vertrekkend van de geraamde opbrengst OV in 2024) kunnen leiden tot een transfer van ontvangsten naar het Gewest van ongeveer 900 miljoen euro.

²⁹ [Artikel BRUZZ](#): ‘Meer armslag voor gemeenten om onroerende voorheffing te verfijnen’, 9 februari 2024.

4. Financiering Brusselse gemeenten

In voorgaande delen werd al ingegaan op twee belangrijke componenten van de gemeentelijke financiering: de algemene en projectfinanciering vanuit het gewest en de gemeentelijke opcentiemen verbonden aan de onroerende voorheffing.

Andere belangrijke financieringsbronnen zijn de gemeentelijke personenbelasting (een bijkomende heffing als percentage van de federale personenbelasting) en de belastingen op tweede verblijven.

- De gemeentebelastingen bedragen gemiddeld 6,2%. 14 gemeentes houden hun tarief tussen 6 en 7 procent, uitschieters zijn Schaarbeek (4,9%) en Elsene (7,5%).
- De belastingen op tweede verblijven worden doorgaans in forfaitaire maand- of jaarbedragen vastgelegd. Het gemiddeld jaarbedrag ligt op 1.537 euro³⁰. Uitschieters zijn Sint-Joost (dat met 635 euro per jaar als enige onder 1.000 euro zit) en Jette, Evere en Sint-Agatha-Berchem (die allen boven 2.500 euro per jaar uitkomen). In meeste gemeenten wordt er een verminderde aanslag voorzien indien het pand in kwestie ingenomen is door een student.

Bovenstaande twee belastingvormen hebben het voordeel bij de meeste gemeenten op dezelfde manier verwerkt te worden. Bij andere gemeentebelastingen is dit echter niet het geval. Goeie voorbeelden zijn de belastingen op kantoorruimtes en deze op handelsoppervlakten.

- De meeste gemeenten heffen een belasting op kantooroppervlaktes (Koekelberg lijkt de enige uitzondering te zijn). De belastingtarieven worden meestal op dezelfde wijze berekend (een bedrag per jaar per m²) maar de specifieke regels kunnen onderling sterk verschillen. Zo werken sommige gemeentes met een unitair tarief, werken anderen progressief (al dan niet met vrijstelling onder een bepaalde drempelgrens) en zijn er gemeentes die een hogere belasting aanrekenen als de kantooroppervlakte niet in gebruik is. Ganshoren baseert het tarief dan weer op de zone-indeling van de locatie waar het kantoor gevestigd is (waarbij kantoren in woongebieden zwaarder belast worden).
- Bij handelsoppervlakten is er zeer veel variatie tussen gemeenten (opnieuw lijkt Koekelberg de enige gemeente die helemaal geen belasting lijkt te heffen – Watermaal-Bosvoorde heft dan weer enkel een belasting bij leegstaande commerciële ruimtes). Het gaat dan over:
 - o Scope: veel gemeenten richten zich specifiek op nachtwinkels, telecomwinkels, snackbars of toonzalen. Schaarbeek en Sint-Joost-ten-Node hebben als enige gemeentes ook specifieke belastingregimes voor prostitutieruimtes.
 - o Methodiek: Hier vinden we meestal (een combinatie van) de volgende drie types: een bedrag per vierkante meter (soms ook progressief stijgend i.f.v. totale oppervlakte), een forfaitair jaarbedrag of een openingsbelasting die moet betaald worden bij oprichting van een nieuwe zaak.

Met name de kantoorbelastingen brengen veel geld in het laatje voor de lokale besturen: het zou gaan om 120 miljoen euro per jaar. Bij de belastingen op handelsoppervlakten is de globale inkomst een pak lager (een paar miljoen euro), maar dit is slechts een steekproef in de verschillende belastingen die de gemeenten kunnen heffen. Ook hier kan de vraag gesteld worden of een gestroomlijnde aanpak, met centrale verwerking, niet de nodige schaalvoordelen kan bieden.

³⁰ Dit gemiddelde is excl. Ganshoren, waar het belastingreglement slechts tot en met 2020 gepubliceerd is. In 2020 lag het jaartarief op 550 euro, het is te verwachten dat dit ondertussen minstens verdubbeld is gezien 17 van de andere 18 gemeenten een jaartarief boven 1.000 euro hanteren.

5. Waar gaan de middelen naartoe?

5.1. Algemeen overzicht uitgaven BHG

Hieronder volgt een overzicht van de uitgaven van het Brussels Gewest, alsook de evolutie tussen begrotingsopmaak 2019 en opmaak 2024³¹.

Opricht	Uitgaven	2019	2024	Delta	Delta (%)
1	Financiering van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement	45.445	57.300	11.855	26%
2	Financiering van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering	26.014	29.267	3.253	13%
3	Gemeenschappelijke initiatieven van de Regering	71.137	379.380	308.243	433%
4	Beheer van de HR en de materiële middelen van de GOB	154.172	202.211	48.039	31%
5	Ontwikkeling van een gelijkheidsbeleid	2.145	5.421	3.276	153%
6	Financieel en budgetair beheer en controle	527.474	861.888	334.414	63%
7	Beheer inzake ICT	68.093	91.226	23.133	34%
8	Grondregiebeleid	45.985	56.481	10.496	23%
9	Brandbestrijding en Dringende Medische Hulpverlening	105.086	135.192	30.106	29%
10	Ondersteuning en begeleiding van de plaatselijke besturen	723.041	899.659	176.618	24%
11	Financiering van erediensten en seculiere morele bijstand	6.335	7.584	1.249	20%
12	Ondersteuning van economie en landbouw	104.358	110.027	5.669	5%
13	Promotie buitenlandse handel, buitenlandse investeringen en internationalisering	23.727	20.693	-3.034	-13%
14	Ondersteuning van het wetenschappelijk onderzoek	62.096	63.735	1.639	3%
15	Promotie van de energiedoelmatigheid en regulering van de energiemarkten	42.469	78.994	36.525	86%
16	Ondersteuning en bemiddeling bij arbeidsaanbod en -vraag	962.133	1.045.373	83.240	9%
17	Ontwikkeling en promotie van het mobiliteitsbeleid	61.866	54.225	-7.641	-12%
18	Uitbouw en beheer van het openbaar vervoernetwerk	945.156	1.188.343	243.187	26%
19	Bouw, beheer en onderhoud van de gewestwegen, wegeninfrastructuur en -uitrusting	187.402	397.471	210.069	112%
20	Ontwikkeling van bezoldigd personenvervoer	2.985	2.652	-333	-11%
21	Ontwikkeling van het kanaal, de haven, voorhaven en aanhorigheden	16.413	19.657	3.244	20%
22	Beleid inzake waterproductie en watervoorziening	60.519	62.310	1.791	3%
23	Milieubescherming, natuurbehoud, Dierenwelzijn, participatieve democratie	141.166	202.572	61.406	43%
24	Afvalophaling en -verwerking	174.191	251.898	77.707	45%
25	Huisvesting en woonomgeving	405.919	622.035	216.116	53%
27	Stadsbeleid	0	7	7	
28	Statistieken, analyses en planificatie	25.311	35.175	9.864	39%
29	Toerisme, externe betrekkingen en promotie van imago	39.413	44.936	5.523	14%
30	Financiering van de Gemeenschapscommissies	400.599	685.641	285.042	71%
31	Fiscaliteit	80.227	150.675	70.448	88%
32	Brussel Openbaar Ambt	10.319	14.616	4.297	42%
33	Stedenbouw en Erfgoed	180.413	261.737	81.324	45%
	Totaal	5.701.609	8.040.405	2.338.796	41%
	Totaal (excl. opdracht 3)	5.630.472	7.661.025	2.030.553	36%

Net als bij de ontvangsten is er een alternatief totaal voorzien. Hierbij wordt opdracht 3 (gemeenschappelijke initiatieven van de Regering) uitgezuiverd, omdat de sterke stijging in die opdracht verklaard wordt door de Europese financiering voor het PHV (relance). Opdracht 3 zorgt bijgevolg voor een vertekend beeld. In de laatste twee kolommen werden alle stijgingen van meer dan 50 miljoen euro (alsook Opdracht 4, wegens bijna 50 miljoen euro) ingekleurd. Deze opdrachten worden hieronder kort besproken (merk op dat de vergelijking gemaakt wordt tussen budget 2024 en budget 2019. In bepaalde gevallen, met name bij investeringskredieten, kunnen stijgingen eenmalig zijn of kunnen dalingen een natuurlijke uitloper zijn van investeringsprogramma's die misschien wel veel budget voorzagen in de jaren tussen 2019 en 2024).

³¹ N.B.: Opdracht 26 betreft 'Beschermt, conservering, restauratie en promotie van Monumenten en Landschappen.' Deze opdracht bevat sinds 2019 geen afzonderlijk krediet meer (ondergebracht onder opdracht 33) en wordt dus niet meer opgenomen in de uitgavenoverzichten.

5.2. Grote stijgers

5.2.1. Opdracht 4 - Beheer van HR en materiële middelen van de GOB

De stijging wordt veroorzaakt door twee posten, de salarissen van het personeel (stijging met 20 miljoen euro of 31%, voornamelijk inflatiegedreven, mogelijk ook vergrijzingsaspect) en de pensioenen van het personeel en mandatarissen van de agglomeratie (stijging met 20 miljoen euro of 76%). Het valt op dat deze laatste stijging zich pas lijkt te manifesteren in 2024 (het krediet lag in raming 2023 2 miljoen euro *lager* dan in 2019). De stijging zou kaderen in de herkapitalisatie van het Ethias-pensioenfonds. De werkgeversbijdrage in dit fonds wordt hierbij verdubbeld, dit wordt gecompenseerd door de gewestbegroting.

5.2.2. Opdracht 6 - Financieel en budgettair beheer en controle

Er is een stijging van meer dan 63 miljoen euro in de ingeschreven provisies, meer dan een verdrievoudiging van dit budget t.o.v. 2019. De ingeschreven provisies hebben doorheen deze legislatuur sterk gefluctueerd, o.a. in functie van verschillende crisissen. Zo waren er in 2023 nog meer dan 350 miljoen euro provisies ingeschreven, o.a. om de stijgende energiekosten de baas te kunnen. Momenteel omvatten de provisies een bedrag voor deze energiekosten (30 miljoen euro) en een bedrag voor onvoorziene uitgaven m.b.t. personeelskosten (56 miljoen euro) – dit laatste budget bedroeg in 2019 nog maar 24 miljoen euro.

Verder nemen ook de interestgerelateerde uitgaven toe met bijna 270 miljoen euro of de helft meer dan in 2019; geen verrassing gelet op sterke tekorten en toenemende rentevoeten tijdens deze legislatuur. 80 miljoen euro ingeschreven in 2024 betreft de vervroegde rentebetaling resulterend uit swapverrichtingen.

De stijging in dit luik, specifiek rond de interestlasten, verklaart meer dan 10% van de totale uitgavenstijging binnen het Gewest. Dat is belangrijk om in het achterhoofd te houden: voor elke 9 euro extra uitgaven ingeschreven in de Gewestbegroting heeft men ook meer dan een euro extra moeten opleggen om de bijhorende schuld te financieren.

5.2.3. Opdracht 10 - Ondersteuning en begeleiding van de plaatselijke besturen

Een aantal posten worden standaard jaarlijks verhoogd volgens een vaste groeivoet (i.c. 2%), volgen inflatie en/of economische groei. Het gaat o.a. over de algemene dotatie aan de gemeenten (+26 miljoen euro), GGC-gerelateerde dotatie (+14 miljoen euro), de middelen voor Nederlandstalige schepenen/OCMW-voorzitters (+12 miljoen euro), herwaardering loonschalen lokaal personeel (+5 miljoen).

Daarnaast zijn er uitgavenposten die nieuw aangemaakt zijn of aangepast zijn als gevolg van nieuwe beslissingen tijdens de legislatuur. Het gaat om: werkingsdotatie i.k.v. herwaardering van lonen van gemeentelijke ambtenaren (63 miljoen euro), het sectoraal akkoord openbare ziekenhuizen (14 miljoen euro), de compensatie van het verlies aan ontvangsten door statutenwijziging Vivaqua (15 miljoen euro), compensatie voor stopzetting GECO-regeling Actiris (44 miljoen euro).

Tegelijk zijn er dalingen in de investeringskredieten i.f.v. de driejarige ontwikkelingsdotaties (-25 miljoen euro) en in de dotatie aan Brussel Preventie en Veiligheid (-15 miljoen euro).

5.2.4. Opdracht 16 - Ondersteuning en bemiddeling bij arbeidsaanbod en -vraag

De absolute groei is vrij groot en wordt grotendeels gestuwd door de kredieten voor dienstencheques. De relatieve groei is evenwel beperkt, mede door een kleine krimp in het budget voor Actiris.

Het budget voor ondernemingen sociale economie is meer dan verdrievoudigd (+5,3 miljoen euro). Tegelijk zijn de subsidies aan vzw's binnen sociale economie gedaald (-1,5 miljoen euro). Nieuw zijn de subsidies voor 'missions locales' aan vzw's van lokale besturen en overheidsbedrijven (3,9 miljoen euro).

De voornaamste dotaties aan Actiris zijn onder deze opdracht te vinden. De dotatie aan Actiris voor het ontwikkelen van een partnershipbeleid rond socio-professionele inschakeling is gedaald met 64 miljoen euro. Tegelijk is de algemene financiering gestegen met 36 miljoen euro. De dotatie aan Actiris ter financiering van GECO's bij lokale besturen werd geschrapt (-34 miljoen euro maar wel gecompenseerd in de dotatie aan lokale besturen, zie supra). Het GECO-budget voor vzw's en openbare instellingen is dan weer gestegen met 37 miljoen, wat de dalingen binnen programma ook compenseert. Het budget voor doorstromingspremies is afgezwakt (-8 miljoen euro) maar de algemene premies voor tewerkstelling in de sociale economie gestegen met 28 miljoen euro. In globaal zijn de dotaties aan Actiris met 15 miljoen euro gedaald over de legislatuur.

Het budget voor dienstencheques is fors gestegen, met 77 miljoen euro (35%), de evolutie is iets sterker dan de combinatie groei+inflatie en kan deels vraaggedreven zijn.

5.2.5. Opdracht 18 - Uitbouw en beheer van het openbaar vervoernetwerk

De stijging is niet onlogisch te wijten aan de MIVB. Bijzonder is wel dat de algemene dotatie (loon en werking) stijgt in lijn met inflatie (er wordt dus niet noodzakelijk meer ruimte gecreëerd). De globale kredieten stijgen niet meer dan de combinatie groei+inflatie. De reguliere investeringsmiddelen van MIVB staan onder druk om de uitgaven rond Metrolijn 3 te kunnen bekostigen, maar er wordt wel budget voorzien om het aanbod te versterken³².

De algemene investeringskredieten nemen toe met 25 miljoen euro. 12 miljoen euro is ten gevolge van de provisie voor vergoedingskosten van handelaars van het Zuidpaleis i.k.v. de werken rond Metro 3. Het algemene investeringsbudget voor de metro neemt toe met 26 miljoen euro. Weggevalen zijn de kredieten voor investeringen in het tram- en busnet (-10 miljoen euro).

De dotaties aan de MIVB zijn gestegen met 218 miljoen euro (26%). Een groot deel daarvan (74 miljoen euro) is louter de indexering van de algemene werkingsdotatie, die ten gevolge van indexatie en bijkomende middelen voor energiekosten stijgt met 19%. Daarnaast speelt een combinatie van bijkomende dotaties en schrappingen: Voor de uitbreiding van het aanbod wordt een nieuw budget van 94 miljoen euro voorzien, de investeringssubsidie aan de MIVB is gedaald tussen 2019 en 2024 met 68 miljoen euro maar de specifieke dotatie voor investeringen die niet gedekt worden door Beliris stijgen met 94 miljoen euro. Tenslotte is ook de tussenkomst in de MIVB-(gunst)tarieven gestegen met 18 miljoen euro.

5.2.6. Opdracht 19 - Bouw, beheer en onderhoud van de gewestwegen, wegeninfrastructuur en -uitrusting

We zien een forse stijging die ook procentueel de reguliere groeiparameters sterk overtreft. Dit is ten gevolge van het investeringsplan voor de tunnels, die in deze legislatuur een fors budget over verschillende jaren vereiste. Er wordt ook op reguliere investeringen in open ruimte ingezet, al groeien niet alle kredieten even gezwind.

De grootste toename is te wijten aan de budgetten voor renovatiewerken in de Brusselse tunnels. De middelen stijgen van 5 miljoen euro (2019) naar 168 miljoen euro (2024) en waren ook afgelopen jaren

³² Hierbij wel de nuancering dat deze investeringen, net als andere strategische investeringen; grotendeels worden gepresenteerd als 'buiten de begroting'. In theorie verdringt dit dus geen reguliere investeringen, maar binnen een methodiek van een enigszins voorzichtige begrotingsorthodoxie zullen deze uitgaven op termijn andere potentiële investeringen verdringen.

hoog. De middelen geven uitvoering aan het meerjareninvesteringsplan rond de tunnels. Naast deze middelen staat ook een provisie ingeschreven van 15 miljoen euro voor dringende werken, maar het Rekenhof merkt op dat het enkel om vastleggingskrediet gaat (en mogelijke dringende werken dus niet dringend kunnen vereffend worden). Merk op dat de bijdrage van Beliris in dit tunnelplan beperkt tot onbestaande was – bijzonder gezien het tunnelnetwerk in Brussel toch vooral dient om pendelaars van buiten Brussel de hoofdstad binnen te krijgen.

Ook de investeringskredieten voor openbare ruimte nemen toe met 23 miljoen euro, een vermeerdering met bijna de helft t.o.v. 2019. Het recurrent budget rond wegenonderhoud stijgt dan weer met 8 miljoen euro (een percentuele toename van 15%, bijzonder gezien dit lager ligt dan inflatie en dergelijke onderhoudswerken net bovenmatig veel prijsstijgingen kregen te verwerken).

Investeringsubsidies aan gemeenten (fietsinfrastructuur, toegankelijkheidsplannen) nemen ten slotte toe met 5 miljoen euro.

5.2.7. Opdracht 23 - Milieubescherming, natuurbehoud, dierenwelzijn, voor participatieve democratie

Meer dan in andere opdrachten hangen de extra uitgaven hier vast aan extra ontvangsten. Een groot deel van de stijging is immers te wijten aan de stijgende ontvangsten uit de jaarlijkse belasting op milieuvergunningen. Verder wordt de werkingssubsidie aan Leefmilieu Brussel geïndexeerd en wordt er nog uitvoering gegeven aan een deel van het Europees gefinancierd relanceprogramma.

De algemene werkingssubsidie aan Leefmilieu Brussel nam tijdens de legislatuur toe met 27%, of 32 miljoen euro (in lijn met groei+inflatie). De stijging is grotendeels te wijten aan indexering van de loonmiddelen, maar ook voor bepaalde specifieke uitgaven (zo werd er in 2024 budget voorzien i.k.v. het EU-voorzitterschap). Een deel van deze stijging is gefinancierd vanuit Europese relancemiddelen en is dus ook tijdelijk. Ook is de specifieke dotatie ter uitvoering van klimaatmaatregelen gestegen met 18 miljoen euro. Deze specifieke dotatie hangt vast aan de ontvangsten uit de milieuheffing die betaald wordt door eigenaars van een milieuvergunning. Tenslotte wordt er nog budget van 10 miljoen euro voorzien voor de opbouw van het Economisch Transitiefonds (jaarlijks budget sinds 2022, al worden stortingen in het fonds gespreid opgebouwd).

5.2.8. Opdracht 24 - Afvalophaling en verwerking

Het grootste deel van de stijging heeft te maken met een provisie van 40 miljoen euro die vasthangt aan ontvangsten op het fonds afvalstoffen. Hierover is een intergewestelijk samenwerkingsakkoord in de maak. Verder worden ook de financieringsstromen naar Net Brussel herzien.

De werkingsdotatie aan Net Brussel is over de legislatuur gestegen met 15 miljoen euro (+9%). Dat de relatieve stijging, ondanks routineuze indexering, vrij laag uitvalt, heeft te maken met lineaire besparingen (o.a. de besparingsoperatie die bij begrotingsopmaak 2024 werd uitgewerkt). Ook werden er tijdens de legislatuur nieuwe uitgaven opgezet: zo ontvangt Net Brussel een dotatie ter compensatie van weggevallen GECO-premies (7,5 miljoen euro), en kan Net Brussel voor 9 miljoen euro subsidies aan gemeenten toekennen i.k.v. openbare netheid (wat alvast een invalshoek geeft om de discussie aan te gaan over bevoegdheidsverdeling Gewest/gemeenten – dergelijke subsidies zorgen immers voor versnippering van efficiëntie).

5.2.9. Opdracht 25 - Huisvesting en woonomgeving

De stijging van meer dan 200 miljoen euro wordt voor de helft verklaard door de leningprovisie die deze legislatuur ingeschreven werd voor de BGHM en in 2024 150 miljoen euro bedraagt (dit budget is niet geclasseerd als lening maar als gewone uitgave, net omdat het voorlopig op een provisie staat). Tegelijk werd de leningprovisie aan het Woningfonds van het BHG met 50 miljoen euro afgebouwd.

De stijging zijn dus geen ‘zuivere’ inspanningen van het Gewest – men schuift de facto de eigen schuld door naar de huisvestingmaatschappijen en sociale huurders (dit is op zich wel een gangbare praktijk, die ook in Vlaanderen wordt toegepast).

Verder waren er stijgingen in het budget voor een aantal huisvestingspremies³³, zien we nog steeds het budgettair effect van het Noodplan Huisvesting en werden een aantal investeringsbudgetten opgetrokken (al is het maar de vraag of deze extra middelen in combinatie met de leningsmogelijkheden de acute nood zullen verhelpen).

In het kader van het Noodplan Huisvesting is er in 2024 nog steeds een budget van ongeveer 10 miljoen euro ingeschreven om gederfde huurprijs te dekken bij gemeenten en OCMW's voor huurders met een sociale huurprijs.

Een aantal werkingsdotaties aan de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij werden geïndexeerd: De algemene subsidie steeg met 5 miljoen euro, de subsidie ter financiering van de vzw DMBSH steeg met 1 miljoen euro. Na een de facto drooglegging in 2019 ontvangt BGHM weer subsidies om vzw's te ondersteunen ter versterking van de sociale cohesie (3 miljoen euro). Het solidariteitsbudget ter compensatie van tekorten van openbare vastgoedmaatschappijen nam met ongeveer de helft toe en steeg van 31 naar 45 miljoen euro. Het budget waarover BGHM beschikt voor de bouw van sociale en middelgrote woningen binnen Alliantie Wonen steeg met 19 miljoen euro (in 2019 was hiervoor geen vastleggingskrediet voorzien maar werd nog uitvoering gegeven aan reeds gemaakte engagementen). Een groter budget wordt voorzien in een provisie van 150 miljoen euro, die als lening kan toegekend worden aan de BGHM voor de financiering van haar opdrachten.

Opvallend: het budget voor terugbetaling van huurvermindering aan de OVM voor huurders met kinderen en gezinsleden met een handicap stijgt beperkt, met iets meer dan 1 miljoen of 7%. Het Rekenhof stelt zich hier vragen bij: “Of het krediet al dan niet toereikend is, hangt dan ook sterk af van de aanvragen die de BGHM zal ontvangen.”

Wat betreft het Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest neemt de investeringsdotatie ook toe, met bijna 14 miljoen euro. Ook hier wordt een leningprovisie voorzien, van 75 miljoen euro. Voor het WBHG is dit echter een daling ten opzichte van 2019, toen er nog een provisie van 125 miljoen euro stond ingeschreven.

In de ondersteuning van de ‘minstbedeelden’ werd het budget voor de omkaderde en algemene huurtoelage tijdens de legislatuur verhoogd met 23 miljoen euro. De subsidies aan de SVK's werd opgetrokken met 14 miljoen euro. Er werd ook financiering van 3 miljoen euro voorzien voor de begeleidingstoelage voor huisvesting.

5.2.10. Opdracht 30 - Financiering van de Gemeenschapscommissies

De dotaties aan de GC's stijgen vrij sterk, dit ten gevolge van de aparte indexering (die ook rekening houdt met gemiddelde verloning van personeel in de gewestelijke overheid), het verhogen van de trekkingsrechten (die gelijk moeten toenemen voor FGC en VGC volgens de 80/20-verhouding) en het toekennen van specifieke middelen aan de drie GC's in uitvoering van gemaakte sectorale afspraken dan wel politieke ‘verzwaring’ van de GGC (met overheveling van beleid uit de VGC en FGC). Vooral die laatste elementen zorgen voor een stijging van de dotatie die fors hoger ligt dan inflatie/economische groei (en waarmee het BHG haar budget verder uitholt ten gunste van de GC's).

De trekkingsrechten aan de FGC en VGC blijven in verhouding en stijgen elk met 18%. Dit ligt ongeveer in lijn met inflatie (de echte groeivoet is gekoppeld aan de GZI maar in combinatie met een aantal

³³ Niet altijd even efficiënt: [BRUZZ](#) rapporteerde over moeilijkheden met huurtoelagen.

complexere GC-specifieke parameters). Samen groeien de trekkingsrechten met 41 miljoen euro overheen de legislatuur.

De bijkomende dotaties aan de twee GC's stijgen ook gelijk, maar relatief sterker: +274%, mede dankzij bijkomende verplichtingen van het BHG naar de GC's, o.a. rond sectorale akkoorden. In absolute cijfers komt het neer op een stijging van 70 miljoen euro.

De onderwijsdotaties aan beide GC's stijgen met 20%, wat evenzeer in lijn ligt met inflatie. In absolute cijfers betreft het een stijging van 10 miljoen euro. De dotaties voor andere bevoegdheden van vroegere provincie Brabant stijgen voor de twee GC's met hetzelfde percentage, voor een absolute stijging van iets minder dan 4 miljoen euro. De dotatie die de GGC ontvangt voor de Brabantse bevoegdheden stijgt een pak forser: 319% over de legislatuur, een absolute stijging van 160 miljoen euro.

In globo stijgt de dotatie aan de GGC tijdens deze legislatuur dus met 160 miljoen euro, terwijl de dotatie aan de VGC stijgt met 26 miljoen euro en deze aan de FGC stijgt met 99 miljoen euro.

5.2.11. Opdracht 31 - Fiscaliteit

De stijgingen lijken vooral te maken te hebben met de drang naar vernieuwing en modernisering, die momenteel vooral tot een explosie aan personeel- en werkingskosten leidt. Het feit dat bijna een derde van de gestegen uitgaven te wijten valt aan verkeerdelijk geïnde belastingen die moeten terugbetaald worden, toont evenwel aan dat de investeringen momenteel doel missen.

De uitgaven in kader van HR, ICT en materiële middelen stijgen met 14 miljoen euro, waarmee de relatieve groei (+65%) de traditionele groeiparameters ver overschrijdt. Bij HR-diensten zien we deze stijging specifiek bij de verloningsbudgetten, bij ICT eerder bij werking (de voorziene ICT-werkingskosten stegen van 0,1 naar 2,2 miljoen euro). Ook zijn de budgetten voor de facto consultants (het zgn. IRISteam, de Brusselse tegenhanger van Vlaanderen Connect) bijna verdrievoudigd (van 0,9 naar 2,4 miljoen euro).

Er wordt in 2024 een participatie van 12,5 miljoen euro verwacht in een privéonderneming die het SmartMove-beleid in de praktijk zal omzetten (het pilootproject i.s.m. Deloitte is momenteel lopende).

Het beschikbaar budget voor de BeHome-premie is doorheen de legislatuur opgetrokken met 5 miljoen euro. Specifiek werd in 2024 de premie nog geïndexeerd van 153 naar 159 euro.

Het budget voor terug te betalen belastingen nam stevig toe, van 12 miljoen euro in 2019 (een forfaitair ingeschreven bedrag) naar bijna 31 miljoen euro in 2024. Het blijft enigszins verbazen dat de fouten zich nog steeds opstapelen en 6 jaar na het overnemen van de inning van de OV eigenlijk enkel maar gestegen zijn. De vraag kan ook gesteld worden of langs ontvangstenzijde alles wel correct verloopt.

Ondertussen zijn de werkingskosten van Brussel Fiscaliteit over deze legislatuur bijna verdubbeld, een stijging van meer dan 11 miljoen euro. Het gaat om licentiekosten voor de softwarepakketten maar zal evengoed dienen om consultants in te schakelen³⁴.

5.2.12. Opdracht 33 - Stedenbouw en Erfgoed

Ook hier valt een sterke groei in organisatiekosten waar te nemen, deze nemen met de helft toe. Ook de middelen voor werking en met name het inschakelen van consultants stijgen significant. Binnen de

³⁴ Bevraging in het Brussels Parlement onthulde recentelijk dat ook in Brussel de uitgaven voor consultancy aanzienlijk zijn. Over de afgelopen vijf jaar zou het gaan om meer dan een [kwart miljard euro](#). De Vlaamse consultancy-uitgaven tijdens deze legislatuur zijn afgelopen jaar eveneens onderwerp van debat geweest.

subsidiemiddelen zien we vooral de dominantie van Kanal als Brussels symbooldossier weer opduiken, dat kan rekenen op stevige werkings- en investeringssubsidies. Ondertussen wordt ook meer budget voorzien voor de renovatie van vastgoed en het hertekenen van publieke ruimte – vraag is echter of deze voldoende zijn met het oog op de noodzakelijke duurzaamheidsomslag.

De kosten van Urban zijn relatief sterk gestegen. De lonen zijn over de legislatuur gestegen met 5,7 miljoen euro, een relatieve stijging van 48% die normaliter niet louter toe te wijzen valt aan indexering en anciënniteit. De algemene werkingskosten zijn dan weer bijna verdubbeld (van 0,9 naar 1,7 miljoen euro). Ook IT-kosten nemen relatief sterk toe (+57%) en de inschakeling van IRISteam volgt een gelijkaardig verloop als bij Fiscaliteit Brussel (van 0,9 naar 2 miljoen euro).

Binnen de subsidiebudgetten zien we vooral een sterke stijging van de subsidie aan Kanal (van 4 naar 17,7 miljoen euro). Doorheen de legislatuur werden ook investeringssubsidies aan Kanal voorzien; een nieuwe vastlegging van 8 miljoen euro is voorzien in 2024. Andere investeringssubsidies nemen slechts in beperkte mate toe (bv. subsidies stadsvernieuwingsprojecten, een stijging van slechts 1,4 miljoen euro). In totaal zou er in het kader van de nieuwe beheersovereenkomst met Kanal een jaarlijkse totale subsidie van ongeveer 40 miljoen euro voorzien worden.

Opvallend: de subsidie in het kader van de activiteiten van het Habitatnetwerk (Netwerk Wonen) werd tijdens de legislatuur afgebouwd (van 1,3 naar 0,8 miljoen euro).

In het kader van administratieve vereenvoudiging kan vastgesteld worden dat de gemeenten nog steeds bepaalde door hen betaalde stedenbouwkundige lasten nog moeten terugbetaald krijgen vanuit het Gewest. De terugbetalingen zijn bovendien stijgend (+1,8 miljoen euro).

Wat betreft wijk- en stadsvernieuwingscontracten neemt het Gewest de touwtjes meer in eigen handen. Ze trekken hun eigen middelen voor investeringswerken in deze contracten op tot 25 miljoen euro (een investeringspost die in 2019 niet gebruikt werd) en bouwen tegelijk de subsidies aan gemeenten voor dit onderwerp af.

Voor particuliere renovatie zijn de budgetten voor de renolution-premies meer dan verdubbeld (van 8,5 naar 19,3 miljoen euro) – deze stijging werd grotendeels voorzien in 2024 dus valt nog te bezien hoe de realisatie van de middelen in praktijk zal lopen. De vraag is ook of de middelen wel voldoende zijn, en of de Brusselaar voldoende gestimuleerd wordt rond duurzame renovatie.

5.3. Andere opdrachten

Naast deze opvallende stijgers zien we in de meeste opdrachten stijgende uitgaven, die in vele gevallen vrij sterk stijgen en soms hoger uitvallen dan de evolutie van inflatie. Slechts bij een aantal opdrachten stagneren de uitgaven – een belangrijk aandachtspunt hier is opdracht 22, beleid inzake watervoorziening en waterproductie – deze uitgaven blijven ongeveer constant. Mogelijk zouden hier synergiën te vinden zijn bij een mogelijke overheveling van de taken van Vivaqua richting het Gewest.

Slechts drie opdrachten vertonen een negatieve evolutie van de uitgaven. De grootste daler in absolute cijfers is opdracht 17, ontwikkeling en promotie van het mobiliteitsbeleid. Deze daling is het gevolg van het afbouwen van de investeringsmiddelen (30 miljoen euro in 2019) voor transitparkings (P+R's). Een investering om het gebruik van deze parkings te stimuleren zou nochtans geen overbodige luxe zijn.

6. Vergelijking met Vlaanderen

Voortgaand op de grote wijzigingen in de Brusselse begroting kunnen we proberen deze af te zetten tegen de Vlaamse tegenhangers. De uitgaven worden afgezet tegen de totale ontvangsten (excl. leningen) en tegen het BBP. Voor die laatste parameter moeten we wel twee kanttekeningen maken:

- Een groot deel van het Brussels BBP te wijten is aan economische activiteit van pendelaars, waar het Brussels Gewest geen rechtstreeks budgettair voordeel uit haalt. De begroting van het BHG valt dus relatief lager uit t.o.v. totale economische waarde.
- De begroting van Vlaanderen is een gecombineerde Gewest- en Gemeenschapsbegroting. De capaciteit is bijgevolg groter om bepaalde transversale uitgaven te financieren (bv. de rentelasten of financiering van lokale besturen).

6.1. Rentelast (F&B)

De rentelast van het BHG wordt voor 2024 geraamd op 324,8 miljoen euro. Het gaat om 5,8% van de totale ontvangsten van het Gewest of ongeveer 0,4% van het BBP. Bij Vlaanderen zien we een totale rentelast van 701,5 miljoen euro, ofwel 1,2% van totale ontvangsten of ongeveer 0,2% van het BBP. Dat Vlaanderen er financieel gezonder voor staat dan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is natuurlijk geen nieuws. Het Vlaams Gewest heeft ook een betere rating (AA, BHG heeft sinds maart 2024 A+), wat normaliter een positieve impact heeft op de rentevoeten. Toch is het opmerkelijk dat het relatief aandeel in de Brusselse budgetten bijna 5 keer zo hoog ligt. Merk bovendien op dat het hier enkel gaat om de schuld van de Gewestoverheid; ook de GC's hebben een schuld waarop rente moet betaald worden.³⁵

Ter bredere illustratie en benchmarking voorzien we hieronder wat gegevens omtrent de verhouding interestbetalingen/overheidsuitgaven en interestbetalingen/BBP bij andere landen:

Land	Interest/uitgaven (2021) ³⁶	Interest/BBP (2022) ³⁷
België	3,5%	1,5%
Nederland	1,4%	0,5%
Frankrijk	2,7%	1,9%
Duitsland	0,9%	0,7%
Zweden	0,6%	0,5%
Noorwegen	0,6%	0,4%
Griekenland	4,9%	2,4%
Turkije	10,2%	2,2%
USA	7,9%	2,9%
Colombia	10,3%	4,3%
Senegal	10,5%	2,2%

6.2. Dotaties aan lokale besturen (ABB, VO-breed)

De algemene financiering van de lokale besturen vanuit Vlaanderen gebeurt via het Gemeentefonds. Het totaal budget voorzien in het budgettair programma daarvoor bedraagt 4.648 miljoen euro (686

³⁵ Totale uitgaven voor 'Rente, commissies en kosten verbonden aan schulden' van de VGC worden voor 2024 geraamd op 9,7 miljoen euro, wat overeenkomt met 4,5% van de niet-financiële ontvangsten van de VGC. De GGC vermeld haar schulden niet in haar begrotingstoelichting.

³⁶ Bron: IMF/Wereldbank

³⁷ Bron: IMF

euro per inwoner). Dit belooft 8% van de totale ontvangsten van de Vlaamse begroting. Daarnaast zitten er natuurlijk nog allerhande subsidies aan lokale besturen verdeeld over de volledige Vlaamse Overheid. We kunnen evenwel concluderen dat het relatief budget voor de Brusselse gemeenten in de Brusselse Gewestbegroting fors hoger ligt: met rechtstreekse financiering van minstens 763 miljoen euro voorziet het BHG 13,7% van haar ontvangsten voor het lokaal bestuur (615 euro per inwoner, wat dan weer lager is dan Vlaanderen). Relatief t.o.v. BBP is het aandeel van Vlaanderen hoger (cfr. kanttekening 2 hierboven): ongeveer 1,5% van het BBP vloeit door naar de gemeenten, tegenover 0,8% in Brussel.

6.3. Subsidiëring van VDAB en financiering dienstencheques (WSE)

De algemene dotaties aan de VDAB bedragen bij BO 2024 600 miljoen euro. Daarnaast voorziet Vlaanderen een aanvullend budget van ongeveer 390 miljoen euro rond activering (dit is incl. de middelen rond doelgroepkorting die i.k.v. de 6^e SHV overgeheveld zijn en de middelen voor de jobbonusPLUS). De middelen voor de jobbonus, in 2024 geraamd op 242 miljoen, staan geparkeerd bij F&B (onderdeel van de fiscale uitgaven). Ten slotte voorziet men netto³⁸ in 1.726 miljoen euro middelen voor loopbanen: dit omvat 1.618 miljoen euro rond dienstencheques en 108 miljoen euro rond aanmoedigingspremies en het Vlaams Zorgkrediet. Deze kredieten zijn als volgt geëvolueerd doorheen de legislatuur:

Werk	2019	2024	Delta	Delta (%)	% ontv.	% BBP
Toelagen VDAB	680.323	763.519	83.196	12%	1,3%	0,2%
Activering	766.617	389.029	-377.588	-49%	0,7%	0,1%
Jobbonus	0	241.885	241.885	n.v.t.	0,4%	0,1%
Loopbanen	1.398.189	1.725.958	327.769	23%	3,0%	0,6%
(waarvan DC)	1.256.582	1.618.432	361.850	29%	2,8%	0,5%

We stellen vast dat de evolutie van de VDAB-middelen stijgen, maar dat deze groeivoet lager ligt dan inflatie. Hier is normaliter vastgehouden aan een loonindexatie en de niet-indexering van de werkingskredieten. Tegelijk is het budget voor activering, met name voor de doelgroepenkorting, sterk afgenomen door de vernauwing van het toepassingsgebied (focus op laaggeschoolde jongeren, optrekken van de minimumleeftijd voor oudere werknemers) en later de volledige uitfasering voorzien midden 2024. Het budget zal dus nog verder dalen in de toekomst. Hier tegenover staat wel het budget voor de jobbonus, dat normaliter nog zal groeien in komende jaren.

Kijken we dan naar de evolutie bij het BHG:

Werk	2019	2024	Delta	Delta (%)	% ontv.	% BBP
Toelagen Actiris	590.862	575.469	-15.393	-3%	10,3%	0,6%
Dienstencheques	219.206	296.400	77.194	35%	5,3%	0,3%

Zoals geweten daalt de totale subsidie aan Actiris. Merk op dat deze toelage ook middelen omvat m.b.t. de 6^e SHV (i.c. de doelgroepkorting, die ook hervormd werd in Brussel). Het valt wel op hoe omvangrijk deze middelen zijn binnen de totale Brusselse begroting.

De vraag kan gesteld worden hoe effectief de werking van Actiris is. Hoewel enkele indicatoren tijdens deze legislatuur licht positief evolueren (zo steeg de werkgelegenheidsgraad steeg tijdens de legislatuur van 57,2% naar 62,4%); zijn de indicatoren voor Vlaanderen significant beter. Bovendien is

³⁸ Het totaal ingeschreven budget bedraagt 1.996 miljoen euro, maar 270 miljoen euro is een niet-ESR-aanrekenbaar krediet om voorschotten op dienstencheques boekhoudkundig correct te verwerken. Dit budget moet dus worden uitgezuiverd.

de statistische indicator positief, maar zien we geen daling in het aantal werkzoekende werklozen in absolute cijfers (+3,9% tussen januari 2020 en januari 2024). Ook rond specifieke problemen zoals jeugdwerkloosheid (+19,8% meer werkzoekende werklozen <25 jaar in dezelfde periode) zien we geen verbetering.

Bij de dienstencheques zien we uiteindelijk een vrij gelijkaardig verloop, met een Brusselse stijging die iets hoger ligt dan in Vlaanderen. De Vlaamse evolutie ligt in lijn met groei+inflatie, maar de Brusselse groei in gebruik van de cheques lag iets hoger dan in Vlaanderen (ondanks de sinds 2023 verhoogde prijs van een Brusselse dienstcheque van 9 naar 10 euro).

6.4. Investerings in mobiliteit en openbaar vervoer (MOW)

Als we kijken naar de kredieten voor Mobiliteit zien we een stijging die ongeveer in lijn ligt met inflatie. Deze stijging wordt veroorzaakt door looninflatie en het voorzien van extra investeringskredieten (o.a. rond Oosterweel en De Lijn).

Mobiliteit	2019	2024	Delta	Delta (%)	% ontv.	% BBP
Kredieten MOW	4.114.803	4.832.203	717.400	17%	8,3%	1,6%
Toelage De Lijn	1.041.880	1.449.869	407.989	39%	2,5%	0,5%
<i>Eigen verkoop DL</i>	226.364	232.274	5.910	2,6%		

We stellen tegelijk vast dat de toelagen aan De Lijn fors gestegen zijn, met bijna 40%, wat betekent dat de kredieten voor het overig mobiliteitsbeleid beperkter stegen of daalden. Zo bleven de onderhoudsmiddelen voor waterinfrastructuur (254 miljoen euro) quasi constant, werden subsidies voor ecologisch en veilig transport (36 miljoen euro) geschrapt en namen de investeringen voor weginfrastructuur (vroeger via het Vlaams Infrastructuur) af met 170 miljoen euro. Binnen de kredieten van De Lijn zien we dat de investeringsuitgaven relatief sterker stegen (+65%) dan andere uitgaven.

Een belangrijke vaststelling is ook dat de eigen verkoopontvangsten van De Lijn (die bijdragen aan de globale MOW-kredieten) slechts beperkt stegen. Dit terwijl een aantal tarieven geïndexeerd werden. De Lijn kreeg flinke klappen in hun reizigersaantallen (en bijhorende ontvangsten) tijdens de Coronapandemie en is die nog niet te boven: in 2022 vervoerde men nog een kwart minder reizigers dan voor de pandemie. Een geplande indexering in 2024 werd *on hold* gezet om geen reizigers af te stoten. Tegelijk ligt het aanbod van De Lijn onder voer na de grote hertekening van de buslijnen en -schema's begin 2024.

In Brussel zien we een gelijkaardig verhaal, maar liggen de groeivoeten voor de globale mobiliteitskredieten³⁹ en de toelagen aan de vervoersmaatschappij dicht bij elkaar.

Mobiliteit	2019	2024	Delta	Delta (%)	% ontv.	% BBP
Kredieten Mobiliteit	1.708.400	2.296.780	588.380	34%	41,2%	2,5%
Toelage MIVB	872.175	1.093.593	221.418	25%	19,6%	1,2%
<i>Eigen verkoop MIVB</i>	223.568	236.318	12.750	5,7%		

De stijging in de mobiliteitsuitgaven worden gestuwd door de stijging van de middelen van de MIVB, maar ook door de investeringsmiddelen voor de Brusselse tunnels (zoals eerder vermeld). In tegenstelling tot bij De Lijn stellen we evenwel vast dat de stijging bij de MIVB vooral naar reguliere

³⁹ Berekend als de som van opdrachten 17 (ontwikkeling mobiliteitsbeleid), 19 (bouw, beheer en onderhoud van wegen), 20 (taxi's), 21 (haven), 22 (waterproductie) en 18 (openbaar vervoer) – bij opdracht 18 is het bedrag uitgezuiverd van de dotaties aan de MIVB (tweede lijn in de tabel) en aangevuld met de totale uitgaven van de MIVB. De Vlaamse berekening omvat ook alle uitgaven van De Lijn.

uitgaven gaat. De investeringstoelagen stijgen maar met 5,4%. Gelet op het groeiende belang (en groeiende uitgaven) van de werken rond Metro 3 kunnen we dus vaststellen dat andere investeringen worden teruggeschroefd. De vraag is of dit de meest efficiënte en renderende strategie is rond de MIVB, die verder een positieve reputatie heeft.

Wat betreft de eigen ontvangsten uit tickets en abonnementen zien we bij de MIVB een gelijkaardige situatie als bij De Lijn. De groei bij de MIVB is iets hoger en ten opzichte van pre-COVID is de terugval van het aantal reizigers iets beperkter dan bij De Lijn. Ook werd er, in tegenstelling tot bij De Lijn, een akkoord gesloten over de indexatie van de tarieven in september 2024: de tarieven stijgen met bijna 7%.

6.5. Huisvestingsmiddelen (OMG)

Zowel in Vlaanderen als in Brussel zien we een sterke stijging van de kredieten voor het woonbeleid. In Vlaanderen is dit voornamelijk via een versterking van het Vlaams Woningfonds:

Woonbeleid	2019	2024	Delta	Delta (%)	% ontv.	% BBP
Vraagzijde (woonleningen)	646.537	1.663.715	1.017.178	157%	2,8%	0,5%
Aanbodzijde (sociale woningbouw)	1.616.591	1.503.984	-112.607	-7%	2,6%	0,5%
Kwaliteitsverbetering	97.460	122.371	24.911	26%	0,2%	0,0%
Transversaal budget	17.216	22.532	5.316	31%	0,0%	0,0%
Totaal	2.377.804	3.312.602	934.798	39%	5,7%	1,1%

De stijging van het budget uit zich vooral in het toekennen van extra leningen aan gezinnen. Het budget is meer dan verdubbeld en bedraagt meer dan 1,6 miljard euro. Daarnaast neemt ook de rentelast sterk toe (+80 miljoen euro, bijna verdubbeld t.o.v. 2019), door de dynamiek van leningen ter financieringen van de activiteiten van het VWF.

Het budget voor de financiering van sociale woningbouw is gedaald. In een omgekeerde beweging van het VWF is de rentelast van de VMSW significant gedaald (een daling van 66 miljoen of ongeveer een derde sinds 2019). De leningen voor woningbouw aan gezinnen zijn sinds 2019 volledig geschrapt (daling van 465 miljoen euro). Ten slotte zijn de subsidies aan huisvestingsmaatschappijen toegenomen met bijna 70 miljoen euro.

Aan de Brusselse kant zien we dat de toelage aan het Woningfonds Brussel daalt. Het gaat met name om een provisie die voorzien wordt zodat WFB, net als de Vlaamse tegenhanger, leningen kan aangaan. Deze provisie is over de legislatuur afgebouwd met 50 miljoen euro. De reguliere investeringssubsidie is wel toegenomen met bijna 14 miljoen euro.

Woonbeleid	2019	2024	Delta	Delta (%)	% ontv.	% BBP
Vraagzijde (woonleningen)	144.217	103.767	-40.450	-28%	1,9%	0,1%
Aanbodzijde (sociale woningbouw)	221.203	416.605	195.402	88%	7,5%	0,4%
Huurtoelagen/SVK's/partners	38.065	93.187	55.122	145%	1,7%	0,1%
Algemeen beleid	1.090	4.437	3.347	307%	0,1%	0,0%
Totaal	404.575	617.996	213.421	53%	11,1%	0,7%

Een omgekeerde beweging zien we bij de middelen voor sociale woningbouw, die lopen via de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij. Ook hier zit de grote wijziging in een provisie om leningen aan te gaan. Eind vorige legislatuur werd een soortgelijke provisie geschrapt, maar ondertussen is deze weer opgebouwd tot 150 miljoen euro. Daarnaast is de werkingsdotatie aan de BGHM toegenomen met 4 miljoen euro. Ook de middelen om tussen te komen in de tekorten van

openbare vastgoedmaatschappijen zijn over de legislatuur gegroeid met 15 miljoen euro, net als de investeringsmiddelen rond de Alliantie Wonen (hiervoor waren in 2019 geen nieuwe budgetten, dit is weer opgebouwd tot 23 miljoen euro).

Ook de subsidies buiten de twee grote instellingen zijn sterk toegenomen. Zo zijn de werkingsubsidies aan de SVK's zijn bijna verdubbeld (+14 miljoen euro) en zijn de middelen voor huurpremies bijna verdrievoudigd (+23,6 miljoen euro).

We lijken hier een verschillende visie en aanpak te zien tussen Brussel en Vlaanderen. In Brussel wordt vooral ingezet op de aanbouw van sociale woningen (een manco dat in de huidige legislatuur slechts beperkt is aangepakt). Het aanbieden van woonleningen wordt afgezwakt, mogelijks door de hoge woningprijzen (en beperkte ruimte) in de hoofdstad waardoor zelfs met een voordelige lening de aankoop moeilijk blijft voor de doelgroepen.

6.6. Gemeenschapsuitgaven (VO-breed)

Voor de Gemeenschapsuitgaven in Brussel hebben we voor Vlaanderen slechts precieze cijfers tot 2022. De uitgaven belopen in 2022 1.234 miljoen euro, 5,1% van de Gemeenschapsmiddelen en 2,4% van de totale ontvangsten van Vlaanderen in 2022.

De uitgaven van BHG naar de GC's (geraamde uitgaven 2024) bedragen dan weer 728 miljoen euro, of 13% van de totale ontvangsten van het Gewest.

Als we kijken naar de totale uitgaven vanuit Vlaanderen naar de Gemeenschapsbevoegdheden, dan zien we dat het gaat om ongeveer 64% van alle uitgaven⁴⁰. Als we de te verwachten uitgaven voor Brussel daaruit filteren (in veronderstelling dat de Brusselnorm verder gehaald wordt) komen we rond 61% uit. Kunnen we deze verhouding ook berekenen voor het BHG? Dit kunnen we benaderen als de som van:

- De geraamde gemeenschapsuitgaven in Brussel vanuit VG, met doorstorting naar VGC uitgezuiverd: we vertrekken van een naar boven afgeronde Brusselnorm van 1,3 miljard euro⁴¹, en trekken de geraamde doorstorting, 84 miljoen euro, af: 1.216 miljoen euro
- De geraamde gemeenschapsuitgaven in Brussel vanuit FG, met doorstorting naar FGC uitgezuiverd: we vertrekken van de theoretische uitgaven van de FG in Brussel, 2,6 miljard euro, en trekken de doorstortingen naar de FGC⁴², 176 miljoen euro, af: 2.424 miljoen euro
- De totale ontvangsten van FGC, VGC, GGC: 2.643 miljoen euro.

Dit geeft een theoretische raming van 6,28 miljard euro. Als we dit toevoegen aan de uitgaven van het BHG – exclusief de doorstortingen aan de GC's – komen we tot een totaal van 13,6 miljard euro. Het gemeenschapsaandeel hierin bedraagt dan 46%. Als de gewestuitgaven zouden afgetopt worden op de ontvangsten van het Gewest, opnieuw met uitzuivering van volledige transfers naar de GC's, dan komen we op een totaal van 11,1 miljard euro, met een gemeenschapsaandeel van 56%. Een afzonderlijke regionale begroting voor Brussel zou aldus niet zo heel anders opgebouwd zijn dan die van Vlaanderen.

⁴⁰ Berekend op geraamde uitgaven bij BO 2024. In de noemer zijn budgetten voor hogere entiteiten en F&B uitgezuiverd omdat dit grotendeels transversale kredieten omvat (zoals rentekredieten en indexprovisie).

⁴¹ Dit is een conservatieve raming die rekening houdt met de zeer specifieke berekening van de Brusselnorm: als we 5% zouden aanrekenen op de zuivere Gemeenschapskredieten (OV/WVG/CJSM) zouden we uit moeten komen op 1,87 miljard euro.

⁴² Incl. de beperkte doorstorting van 3,5 miljoen euro vanuit het WG.

7. Conclusies: waar kunnen we naartoe?

We begonnen deze nota met een vaststelling waar we verder niet echt meer op teruggekomen zijn: het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft een budgettair deficit dat zonder overdrijven ontspoord kan genoemd worden. De huidige Regering biedt bovendien geen realistisch pad naar een evenwicht, enkel een facultatief schuldplafond dat niet automatisch afdwingbaar is. Verschillende studies van academische en financiële instellingen tonen wel aan dat zo'n pad noodzakelijk is om een sneeuwbaaleffect op schuld en rentelasten (om het woord 'faillissement' niet in de mond te nemen – zie ook verder) te vermijden.

De boodschap naar de Brusselaar moet duidelijk zijn: het Hoofdstedelijk Gewest kan zich geen prestigeregering meer veroorloven. Een volgende Regering moet realistisch saneren in de wetenschap dat zij zich wellicht moeten beperken tot *reculer* en het *mieux sauter* misschien zullen moeten laten aan de ploeg daarna.

Toch zien we alweer politieke statements over de grote hervormingen die de budgettaire problematiek in een vingerknip kunnen wegwerken. Partijen rekenen zich rijk in het herschikken van middelen, zonder misschien volledig na te denken over de bevoegdheden die aan die middelen plakken. In het slechtste geval wandelt men met bivakmuts en jute zak de Wetstraat of het Martelaarsplein door: het is immers aangetoond en bevestigd dat Brussel ondergefinancierd is.

7.1. Is Brussel ondergefinancierd?

Maar is dat echt zo? Als we de hypothetische berekening van een volwaardige regionale begroting met Gewest- en Gemeenschapsmiddelen – zoals uitgewerkt in het vorig punt – hernemen, komen we in de huidige toestand uit op een totaalbudget van meer dan 13 miljard euro. Als we uit zouden gaan van een budgettair evenwichtige situatie voor het Gewest eindigen we op iets meer dan 11 miljard euro. Als we deze bedragen afzetten tegen de Brusselse bevolking, komen we op resp. 10.800 en 8.900 euro uitgaven per capita. Hoe verhoudt zich dit met Vlaanderen? Als we de totale Vlaamse ontvangsten of uitgaven geraamd voor 2024 afzetten tegen de bevolking van het Vlaams Gewest⁴³ komen we uit op resp. 8.600 euro en 9.500 euro per capita. De bedragen liggen in deze theoretische benadering dus vrij dicht bij elkaar. Dit is bovendien mede te wijten aan de Vlaamse financiering van Gemeenschapsuitgaven door Gewestmiddelen⁴⁴.

7.2. Brusselse middelen

Met dit in ons achterhoofd zou een realistische herziening van de financiële situatie in Brussel dus moeten beginnen vanuit de middelen waar Brussel op dit moment over beschikt. Daar stelden we vast dat Brussel een vrij hoge fiscale autonomie heeft, en in principe parameters kan aanpassen voor zowat de helft van haar ontvangsten. We merken echter dat de grootste groeiposten tijdens deze legislatuur diegene geweest zijn die door externe factoren gestuurd werden: de BFW-overdrachten en andere federale dotaties zoals de compensatie voor Uitrusting & Verplaatsingen en Dode Handen, die grotendeels gekoppeld zijn aan minstens de inflatie, en het Klimaatfonds, dat sterk aangroeit dankzij een sterke prijsstijging bij de emissieveilingen (waar het BHG geen enkele invloed op uitoefent). Het

⁴³ Deze keuze zorgt eveneens voor een onderraming, want normaliter moeten ook de Brusselaars meegeteld worden (hogere noemer), of de Brusselse gemeenschapsuitgaven uitgezuiverd worden (lagere teller).

⁴⁴ De Gemeenschapsmiddelen BFW die Vlaanderen raamt te ontvangen voor 2024 bedragen 29,7 miljard euro, wat een stuk lager is dan de geraamde uitgaven op de Gemeenschapsbevoegdheden die minstens 37 miljard euro omvatten.

merendeel van fiscale hervormingen (voornamelijk bij de gewestbelastingen) leidde echter tot een globale daling van de ontvangsten.

Gedurende vorige legislatuur wilde het Gewest bovendien nog een statement maken door het afschaffen van bepaalde belastingen en het verlagen van de gewestelijke opcentiemen (dit als enige Gewest) om de laagste lasten op arbeid van alle regio's te kunnen aanbieden. Veel meer dan een zeer dure communicatiestunt (zie budgettaire impact in supra) kan je dit ondertussen niet noemen gezien het Gewest nog steeds een betreurenswaardig lage werkgelegenheid vertoont. Op zich was het idee wel waardevol: een sterke economie leidt tot hogere lonen en dus ook tot hogere belastingontvangsten. In een vacuüm zou een lage belasting op arbeid dan ook een positief effect kunnen hebben op werkgelegenheid, maar we zien dat dit zich niet helemaal vertaalt naar de realiteit. Brussel heeft op dit moment wél de hoogste BFW-ontvangsten per capita, maar dit is grotendeels dankzij de compensatie- en solidariteitsmechanismen die in de Bijzondere Wet zijn ingebouwd. Louter op basis van ontvangsten uit gewestelijke personenbelasting loopt Brussel ver achter op Vlaanderen en Wallonië.

Een uitermate effectieve maatregel om de ontvangsten te verhogen zou dus het verhogen van de werkgelegenheid zijn. Dat is natuurlijk gemakkelijker gezegd dan gedaan en vereist, gelet op de Brusselse context, een holistische aanpak: naast loutere activeringsmaatregelen moet Brussel als woonplaats ook aantrekkelijker worden voor een vermogende middenklasse, wat zich moet vertalen naar o.a. meer mogelijkheden om (betaalbaar) te wonen, maar evengoed naar een aanpak van het negatieve imago van Brussel via investeringen in netheid en veiligheid.

7.3. Brusselse uitgaven

Dat wordt natuurlijk bemoeilijkt door het feit dat dit niet enkel een ontvangsten- maar ook een uitgavenverhaal is. We hebben vastgesteld dat de kredieten van het BHG deze legislatuur fors gegroeid zijn. Van de 32 opdrachten waar het budget over verdeeld is, stijgen de kredieten van 23 daarvan met 20% of meer, wat een groei inhoudt die minstens gelijke tred houdt met inflatie. In Vlaanderen zien we zo'n minimale groeivoet bij 7 van de 11 beleidsdomeinen.

Als we kijken naar de relatieve verdeling van de groei zien we in Vlaanderen twee grote uitschieters in Onderwijs en Welzijn, die in totaal goed zijn voor 54% van de uitgavenstijging. Verder staan KBBJ en Omgeving elk garant voor 11% van de stijging (ook F&B heeft een aandeel van 12% in de stijging, maar dit gaat om een transversale stijging van provisies – als we de kredieten van F&B uitzuiveren stijgt het aandeel van OV en WVG naar in totaal 62%, en dragen KBBJ en OMG elk 13% bij).

In Brussel zit de stijging gecentraliseerd in 7 opdrachten, die in totaal 76% van de kredietstijging tijdens de legislatuur vertegenwoordigen. Hierbij maken we wel de kanttekening dat 2 van die opdrachten geen gevolg zijn van specifieke beleidskeuzes van het BHG: opdracht 3 en 6 (goed voor resp. 13% en 14% van de stijging) zijn gelinkt aan de Europese relancemiddelen en de stijgende rentelasten van het Gewest (bij die laatste speelt natuurlijk wel de globale beleidsvoering in het BHG). Van de andere 5 sterk stijgende opdrachten zijn er dan nog 2 gelinkt aan doorstortingen naar andere niveaus: opdracht 10 (doorstortingen naar gemeentes, 8% van de totale stijging) en opdracht 30 (doorstorting naar de Gemeenschapscommissies, 12% van de totale stijging). Slechts iets meer dan de helft van de stijging (53%) ligt dus binnen de uitvoering van de Gewestbevoegdheden. Uitschieters zijn hier de middelen voor openbaar vervoer (opdracht 18, 10% van de totale stijging), de middelen voor mobiliteitsinfrastructuur (opdracht 10, 9% van de totale stijging) en de middelen voor huisvesting (opdracht 25, 9% van de totale stijging). De resterende 25 opdrachten vertegenwoordigen elk maximaal 4% van de totale stijging en samengeteld 26% van deze stijging.

Het valt op dat de drie focuspunten – openbaar vervoer, weginfrastructuur en huisvesting – nog steeds zaken zijn waar het Gewest tot op heden mee worstelt. Bij het openbaar vervoer blijkt de uitbreiding van Metro 3 naast echte putten vooral een budgettaire put te creëren die andere investeringen in het openbaar vervoer verdringt. We merken bovendien dat de Regering zich lijkt vast te bijten in de zgn. *sunk cost fallacy* waarbij de voornaamste reden om te blijven investeren ligt in de reeds ingelegde budgetten, en niet in de maatschappelijk-economische meerwaarde van de uitbreiding zelf⁴⁵. Ook staat het globaal economisch model achter de MIVB sinds Corona op losse schroeven, en zijn de eigen ontvangsten nauwelijks gegroeid.

Wat betreft de weginfrastructuur hebben we het voornamelijk over investeringen in de tunnels. Op zich is de uitvoering van een meerjarenplan rond investeringen in de tunnels een goeie zaak. Hier komen wel de traditionele problemen rond kostenraming bij kijken, die niet zelden mank lopen bij grote overheidswerken (ook de renovatie van de Annie Cordy-tunnel kostte uiteindelijk 50 miljoen euro meer dan voorzien).

Voor huizenbouw werd onlangs aangegeven dat er deze legislatuur iets meer dan 1.000 sociale woningen werden opgeleverd. Dit schiet evenwel ruimschoots tekort om de wachtlijsten (die rond de 50.000 gezinnen omvatten) weg te werken. Zelfs het eigen vooropgestelde doel van de Brusselse Regering voor deze legislatuur (inwoners bieden aan 15.000 gezinnen) kan daarmee helemaal niet gerealiseerd worden. Men lijkt in het beleid voluit te kiezen voor publieke financiering van sociale woningen, wat zich vertaalt in een sterke budgetstijging die deels ten koste gaat van het budget voor woonleningen.

Ten slotte valt er ook iets te zeggen over de budgetten die niet zo sterk gestegen zijn. Zo stelden we vast dat de stijging van het budget voor Net Brussel ongeveer de helft van inflatie volgt, mede door besparingen. Het budget voor Brussel Preventie en Veiligheid werd zelfs verminderd. Nochtans spelen de taken van deze organisaties ook een rol in de bredere aantrekkingskracht van Brussel voor potentiële inwoners (en hun bijhorende fiscale bijdrages). Ook de budgetten voor het werkgelegenheidsbeleid stegen maar beperkt, met daarbinnen een daling van de globale toelagen voor Actiris.

Als we over de opdrachten heen naar globale evoluties kijken, valt ook de stijging van de loonkost binnen de Gewestbegroting op: deze stijgt tussen 2018 en 2024 van 177 naar 266 miljoen euro, een stijging met 51%. Als we vergelijken met 2017 is de stijging zelfs +67%⁴⁶. Dit gaat enkel over de rechtstreekse diensten van de Regering⁴⁷, agentschappen en andere publieke organisaties vallen hier niet onder. Ook in die andere organisaties zien we serieuze stijgingen: zo namen de loonuitgaven van de MIVB tussen 2018 en 2024 (geraamd) toe van 458 naar 793 miljoen euro (+73%), bij Actiris van 83 naar 126 miljoen euro (+52%), bij Net Brussel van 145 naar 174 miljoen euro (+20%).

7.4. Weg naar het evenwicht?

De zoektocht naar een evenwicht kan geen louter budgettaire oefening zijn maar moet gekoppeld zijn

⁴⁵ Dit werd bijna [letterlijk verwoord](#) door een Brussels parlementslid van Ecolo: “Ik ben altijd tegen de nieuwe metrolijn geweest, maar de stekker nu uit de werken trekken, zou een enorme verspilling zijn,” zegt Isabelle Pauthier. “We moeten door, we hebben geen keuze.”

⁴⁶ De sterke stijging tussen 2017 en 2018 zou te wijten zijn aan de uitbreiding van de taken van Brussel Fiscaliteit en de oprichting van Brussel Stedenbouw en Erfgoed (nu urban.brussels). Dit leidt tot een daling op de ‘centrale’ loonallocatie van de DHR maar een globaal sterkere stijging op de nieuwe opdrachten die voorzien werden voor deze twee nieuwe agentschappen.

⁴⁷ Recentelijk rapporteerde [BRUZZ](#) dat het aantal ambtenaren binnen deze diensten tussen 2018 en 2022 aangegroeid is van bijna 9.500 naar 11.100, een stijging van 17% (dit is exclusief personeel van de MIVB, waar ook een vrij sterke stijging plaatsvond). Gecombineerd met de sterke inflatie in de laatste twee jaar is dit natuurlijk een budgettair gevaarlijke combinatie.

aan inhoudelijke afwegingen. Op budgettair vlak kan er wel een kader aangeboden worden waarbinnen de inhoudelijke keuzes gepast worden.

- Het pad naar een evenwicht omvat zowel ingrepen aan ontvangstenzijde als aan uitgavenzijde. Brussel moet haar fiscale autonomie beter benutten. Een aanpassing van de opcentiemen kan een eerste extra ontvangst zijn, al heeft dit een (beperkte) impact op alle werkende Brusselaars.
- De ontvangsten uit Gewestbelastingen moeten geoptimaliseerd worden. Er kan gekeken worden naar verhoogde progressiviteit, betere controle (zeker bij Brussel Fiscaliteit een aanslepend zeer) en een analyse van de lastenverdeling tussen burgers en ondernemingen. De relevantie van het rekeningrijden moet hierin verder onderzocht worden.
- Prestigeprojecten moeten anders bekeken worden. Er is meer nood aan economische analyse en doorstroomeffecten van overheidsmiddelen om optimaal in te zetten op projecten die een return bieden langs ontvangstenzijde. Lopende projecten zoals Metro 3 moeten ook onder een verstrengde loep bekeken worden; het kan niet zijn dat zo'n projecten zonder gedegen analyse worden verdergezet, enkel en alleen omdat er al veel geïnvesteerd is.
- De transfers naar de gemeenten en GC's moeten herbekeken worden binnen een brede efficiëntieoefening (een herziening van bevoegdheden mag hierin geen taboe zijn). Deze middelen zijn sterk gestegen tijdens deze legislatuur, ook als het gaat om subsidies voor projecten waar het budget versnipperd en potentieel inefficiënt wordt ingezet. Indien mogelijk moeten winsten 'solidair' gedeeld worden met de lagere niveaus, die ook niet zelden in financieel precaire situaties zitten.
- Een kaasschaafoperatie op het overheidsapparaat moet vermeden worden. We trachten om via een pooling van loon- en werkingsmiddelen een efficiëntere verdeling over intern en extern personeel te bereiken.

7.5. Verhouding bestuursniveaus

In het kader van een sanering van de Brusselse financiën wordt vaak gekeken naar de integratie van verschillende bestuursniveaus. Het gaat dan vaak over een fusie van de 19 Brusselse gemeenten, het inkantelen van de Gemeenschapscommissies in het Gewest, het oprichten van een volwaardige Brusselse regio met autonome Gewest- en Gemeenschapsbevoegdheden of een mix van bevoegdheidstransfers waar vooral gekeken wordt naar het te herverdelen budget.

7.5.1. Eengemaakte regio

Het opwaarderen van Brussel tot volwaardige regio met Gewest- en Gemeenschapsbevoegdheden (zoals Vlaanderen), een idee dat al langer meegaat, houdt in dat alle Gemeenschapsmiddelen met betrekking tot Brussel richting een Brusselse Regering vloeien, en dus niet meer passeren via Vlaanderen, de FG of de GC's. De achterliggende redenering is dat Brussel een 'eigen' beleid kan voeren en dat de stijging van middelen en bevoegdheden tot schaalvoordelen zal leiden.

Zuiver vanuit budgettair oogpunt kan deze redenering betwijfeld worden. Één en ander hangt natuurlijk af van hoe de stroom van Gemeenschapsmiddelen georganiseerd wordt naar Brussel. In het onwaarschijnlijke scenario dat alle middelen, die momenteel door de Gemeenschappen en GC's uitgegeven worden op Brussels grondgebied, doorgestort worden aan de Brusselse begroting, zal Brussel haar financiering per capita behouden zoals dit momenteel is, maar wel met eenheid van bestuur. Dat kan schaalvoordelen opleveren, maar evengoed verliezen: bv. voor Onderwijs en Welzijn zou men een volledig Brussels financierings- en betalingssysteem moeten opzetten naast het

bestaande Vlaamse systeem. De kans dat men hierop een besparing zou kunnen realiseren lijkt dan ook beperkt.

Een andere piste is dat er gekeken wordt naar de Gemeenschapsmiddelen die momenteel i.k.v. de BFW doorvloeien van federaal naar de Gemeenschappen. Hier zou een Brusselnorm op kunnen toegepast worden die rekening houdt met de aanwending van deze Gemeenschapsmiddelen door Vlaanderen en de FG in Brussel. Hier is de kans evenwel reëel dat de totale financiering van Brussel dan lager zou uitvallen dan ze op heden is: zoals eerder aangegeven financiert men in Vlaanderen een deel van de Gemeenschapsuitgaven met Gewestmiddelen (de Vlaamse Gemeenschapsuitgaven liggen ongeveer een kwart hoger dan de Gemeenschapsmiddelen BFW). In een dergelijke situatie zou men dus én met een globaal lagere financiering moeten werken, én dezelfde risico's lopen op het vlak van schaaffecten.

Deze bedenkingen staan los van het complex politiek-juridisch proces dat vasthangt aan een dergelijke herverdelingsoperatie. In principe kan deze piste pas echt gerealiseerd worden via een grondige Staatshervorming. Bovendien zullen ook de gevoeligheden rond de vertegenwoordiging van beide taalgroepen sterk doorwegen op dit voorstel, gezien de weg hierbij openligt om een zekere Nederlandstalige 'onafhankelijkheid' in het beleid af te schaffen⁴⁸. Kort gesteld lijkt deze piste zowel budgettair niet wenselijk als inhoudelijk niet haalbaar.

7.5.2. Inkanteling GC's in het Gewest

Deze piste is gelijkaardig aan de voorgaande maar duidelijker afgelijnd. Het leidt tot de afschaffing van de huidige stromen richting de GC's (728 miljoen euro) en incorporeert de andere ontvangsten van de GC's in de Gewestbegroting (In totaal ongeveer 1,9 miljard euro waarvan 1,64 miljard federale dotaties). Al de bijhorende verplichtingen komen daar natuurlijk ook bij. Het is dus niet zo dat de overdracht van middelen de financiële situatie van het Gewest zomaar omgooit. De vraag is maar of een combinatie van schaalvoordelen en gerichte besparingen ten belope van ongeveer 1 miljard euro wel mogelijk zijn als de uitgaven uitgebreid worden van 7,6 naar 9,5 miljard euro. De relatieve besparingslast daalt op die manier van 13% naar 10,5% van de uitgaven, wat nog steeds omvangrijk blijft. Daarnaast wint de Regering niet aan fiscale autonomie, daar de gemeenschapscommissies niet bevoegd zijn voor het heffen van belastingen.

Op inhoudelijk vlak zitten we met een gelijkaardig spanningsveld als in het vorige voorstel: door de VGC en FGC af te schaffen wordt een meer rechtstreekse link tussen Brussel en Vlaanderen doorgeknipt. Zeker langs Nederlandstalige zijde kan dit wrevel veroorzaken, waarbij het overleg tussen de Vlaamse Regering en VGC-collegeleden vervangen wordt door een overleg tussen de VR en een Brusselse Regering met een Franstalig overgewicht. Daarnaast is ook voor deze hervorming een echte Staatshervorming nodig.

7.5.3. Fusie Gemeenten

Bij een fusie van de 19 gemeentes krijgen we een bijzondere situatie waar Gewest en gemeente in feite samenvallen. In een fusiesituatie zijn schaalvoordelen wel een realistisch vooruitzicht: in tegenstelling tot een integratie van Gemeenschapsbevoegdheden in een Gewestoverheid hebben de Brusselse gemeentes overlappende bevoegdheden. Het kan ook huidige maatschappelijke problematieken aanpakken, zoals de afstemming tussen de huidige politiezones, en zorgen voor een meer unitaire aanpak van grootstedelijke problemen.

⁴⁸ Om in het achterhoofd te houden: een lokale dienstverlening vereist tweetaligheid van betrokken ambtenaren, een gewestelijke dienst vereist enkel een tweetalige dienstverlening (waarbij tweetaligheid van individuele medewerkers niet verplicht is).

De vraag kan hierbij ook gesteld worden hoe nuttig het is om bepaalde bevoegdheden op lokaal niveau bij een eengemaakte gemeente te laten maar op gewestelijk niveau bij een overkoepelende overheid, die dan de facto over hetzelfde grondgebied en dezelfde inwoners bevoegd zullen zijn. Een integratie van deze middelen op Gewestniveau kan in dat geval ook tot financiële schaalvoordelen leiden.

Er zijn verschillende manieren om dit praktisch aan te pakken. Dat kan gaan tot het aanpassen van de dotatie aan de gemeenten, of via de overname van bepaalde gemeentebelastingen (al dan niet gepaard gaand met een harmonisering van deze belastingen – we konden vaststellen dat bepaalde belastingtarieven sterk verschillen tussen de gemeentes).

Toch is zo'n fusie niet per se een zuiver positieve beslissing: onderzoekers van de KU Leuven wezen aan het einde van vorige legislatuur op de risico's die er aan verbonden zijn⁴⁹. Zo laten verschillende gemeentes toe om de fijnmaziger politieke voorkeuren een stem te geven in het beleid. Ook zou het kunnen leiden tot een gebrekkige dienstverlening wegens gebrek aan concurrentie tussen gemeenten; de hypothese is hier dat mensen gemakkelijk kunnen verhuizen naar een andere gemeente als het beleid van een bepaalde gemeente hen niet aanstaat, maar de standvastigheid van de Belg wat betreft woonplaats wordt hier mogelijk wat overschat (al ligt dit wel anders in Brussel: ongeveer 10% van de Brusselaars verhuizen elk jaar, zowel binnen als buiten het Gewest). Een laatste argument betreft een mogelijke exodus van rijke Brusselaars bij een eenmaking, wat zou leiden tot een verhoging van belastingen op grotere vermogens of duurder vastgoed.

Voordeel van deze pistes is dat er niet noodzakelijk een volwaardige staatshervorming nodig is. Zo heeft ook Vlaanderen de afgelopen legislatuur de fusie van gemeentes ondersteund en heeft het overkoepelend Gewest bepaalde wetgevende instrumenten om hun gemeenten te sturen.

7.6. Algemene bemerkingen bij de financiële situatie in Brussel

Deze nota vertrekt zeer sterk vanuit een budgettaire optiek, en kan qua inhoudelijke diepgang zeker verbeterd worden. De inhoudelijke diepgang is echter essentieel in het debat over waar het naartoe moet gaan met de financiën van Brussel. Een tunnelvisie over de Brusselse financiën leidt tot nutteloze discussies over zaken als de pendeldotatie (is laag maar de totale compensaties vanuit Federaal zijn hoog), de Gemeenschapsmiddelen (zullen niet noodzakelijk volstaan om de huidige Gemeenschapsuitgaven te dekken) en de herverdeling van bevoegdheden.

Ten gevolge van de discussie rond het grote, zo niet overweldigende tekort van het Brussels Gewest, worden bevoegdheidsverdelingen vaak voorgesteld omwille van de schaalvoordelen die er uit te halen zijn. Daar is sowieso het inherent risico aan verbonden dat deze voordelen zich niet manifesteren; de aanpak is immers vaak verkeerd en de kar wordt vaak voor het paard gezet (waarbij de besparing reeds gerealiseerd wordt zonder een efficiëntere werking in de praktijk te brengen). Daarnaast moeten we ons echter geen illusies maken: louter het harmoniseren of integreren van bevoegdheden zal niet voldoende zijn om de financiële malaise van Brussel op te lossen. Daarvoor is het gat simpelweg te groot. Het voorstel van Vooruit.Brussels om anderhalf miljard euro efficiëntiewinsten te halen uit de fusie van lokale besturen (die samen minstens 4 miljard euro uitgeven⁵⁰) en de integratie van gemeenschapscommissies in het Brussels Gewest (2,6 miljard euro ontvangsten waarvan 728 miljoen reeds afkomstig van het Gewest) toont dan ook een zeer voluntaristische raming van efficiëntiewinsten aan (een besparing van ongeveer 20% van het relevant budget).

⁴⁹ Artikel BRUZZ.

⁵⁰ Rekening 2021 voor lokale besturen (incl. OCMW en Politiezones), cijfers [lokale monitor Belfius](#).

Er zal sowieso bijkomend geschrapt moeten worden, tenzij men wilt blijven draaien aan het Rad van Fortuin met een groeiend aantal Bankroet-vakjes. Jammer genoeg stellen we vast dat de tekorten al zo lang aanslepen en dat er nog nooit een degelijke poging, zelfs geen degelijke voorbereiding, is getroffen om een realistische besparing met optimale schadebeperking door te voeren. Het zal m.a.w. sowieso een werk van lange adem worden, terwijl de tijdsdruk voor sanering zeer hoog is, mede door de nieuwe verlaging van de rating van het Gewest.

Het blijft echter belangrijk om bevoegdheden te herverdelen in functie van maatschappelijke meerwaarde, niet omdat er x% van het budget kan afgeroomd worden. Een financiële doelstelling zullen we met herverdelen immers nooit halen (tenzij we gelijktijdig enorme delen van het beleid droogleggen). Niet elke maatschappelijke doelstelling is trouwens efficiënt: zo blijft de bescherming van het Nederlands in Brussel een noodzaak, maar staat deze prioriteit een optimaal efficiënt middelenbeheer misschien in de weg.

We moeten blijven hameren op het bepalen van budget in functie van inhoud. Er moeten natuurlijk aparte doelstellingen rond het budget bestaan – Brussel kan zich niet anders veroorloven – maar deze mogen niet louter een budgettaire focus hebben. Anders lopen we het risico nooit te leren uit de decennia aan fouten die ons in deze situatie gebracht hebben, en zullen we de positieve resultaten op termijn ook verliezen.

7.7. Faillissement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest?

Ten gevolge van de slechte financiële situatie van het BHG wordt al eens met het F-woord geschermd. BECI, de kamer van koophandel en verbond van ondernemingen te Brussel, gaf eind 2023 aan te vrezen voor het faillissement van het Gewest. Sven Gatz merkte in 2021 dan weer op: “Zeggen dat Brussel failliet is, is fout”. In 2019 nog stelden Alexia Bertrand en Cieltje Van Achter dat het Gewest resp. “dicht bij het faillissement stond” en “virtueel failliet” was. De waarheid is zoals steeds genuanceerd, maar neigt voorlopig niet in de richting van een faillissement.

In principe is een overheid, net als bij bedrijven het geval is, pas failliet op het moment dat ze aan haar betalingen niet meer kan voldoen (of duidelijke signalen herkent die erop wijzen dat dit in de nabije toekomst zal voorkomen). Het gaat om een budgettair probleem (het opbouwen van schulden) dat uitmondt in een liquiditeitsprobleem (het niet langer kasmatisch kunnen voldoen aan betalingen). Het tweede wordt in de hand gewerkt door een onvermogen om verse kredieten op te halen, iets dat enkel kan door wantrouwen vanuit de financiële markt, die kan gevoed worden door een oplopende schuld.

Op dat punt zitten we op dit moment nog niet. Hoewel de rente vorig jaar sterk begon te stijgen, kon het Gewest nog vrij gemakkelijk leningen aangaan. Het Gewest heeft ook kredietlijnen bij haar huisbankiers (ING en Belfius) om tijdelijke insolventie te vermijden⁵¹. In de recentste ratings gaven S&P bovendien een score van 1 (de best mogelijke score) aan de liquiditeit van het Gewest, wat ook wijst op een gemak om kredieten op te halen.

Wat kan een invloed hebben op deze positie? Zoals aangegeven is de verwachting dat de schuld van het Brussels Gewest sterk blijft stijgen over de komende jaren. Zonder sterke saneringsingreep zou de schuld ongeveer driemaal de gewone ontvangsten van het Gewest bedragen. Dit zorgt voor een dubbele problematiek: enerzijds zorgen aangegane leningen voor verplichte terugbetalingen, die in een deficitaire situatie gewoon aanleiding geeft tot meer leningen en dus meer terugbetalingen. Tegelijk stijgt ook de rentelast, die andere uitgaven verdringen (of aanleiding geven tot bijkomende tekorten en extra rentelast daarop). De mooie jaren van relatief lage (tot nul- of zelf negatieve)

⁵¹ Vlaanderen heeft dit ook bij ING, tot voor kort zelfs met negatieve rentevoet.

rentevoeten voor overheden zijn ondertussen voorbij, wat het aangaan van nieuwe schuld geen sinecure maakt.

Het kritiek punt bevindt zich op de kruising van een sterk gedaald vertrouwen bij de financiële markten en een dermate hoge schuldgraad die het niet langer toelaat om een herfinanciering te bekomen. Hoe ver dat punt van ons af ligt, kan sterk beïnvloed worden door de recente aanpassing van de financiële rating. Het Gewest is gezakt naar een A-rating, de voorlaatste trap van de zogenaamde '*investment grade*' ratings gehanteerd door S&P. Na A (dat net als AA een A+, A en A- classificatie heeft – BHG zit momenteel op A+) volgt BBB (eveneens met drie subclassificaties), eens men daaronder zakt (naar BB-rating) zitten we in '*junk*'-gebied. Hierbij wordt bovendien rekening gehouden met de ingediende meerjarenraming, die een evenwicht vooropstelt in 2026; een visie die enkel S&P lijkt te volgen: eerdere berichtgeving noemde dit pad naar een evenwicht "schier onmogelijk"⁵² en ook veel andere instanties zien dit pad niet haalbaar. Ook wordt er rekening gehouden met een invoering van het Smart Move-systeem in 2025 (zonder dat hier bv. een afschaffing van de verkeersbelasting tegenover lijkt te staan).

Er zijn dus nog wel wat stappen te gaan voor de situatie echt problematisch wordt, maar hoe langer er gewacht wordt met een grondige saneringsoperatie, hoe sneller die risicozone zal opdoemen aan de horizon.

52 'Rekenhof: 'Hoe wil Brussel een begroting in evenwicht krijgen?'' [BRUZZ](#), 16 november 2023.

8. Een realistisch budgettaire toekomstplan voor Brussel

8.1. Realistisch activatiebeleid

De werkloosheidsgraad in Brussel is te hoog. Afhankelijk van de bron varieert ze tussen 10% (Statbel) en 15% (Actiris). Bovendien is het aandeel jongeren in deze groep bijzonder hoog (de jongerenwerkloosheid in Brussel bedroeg volgens Actiris 28% eind 2023). Volgens de recentste cijfers van Actiris zijn er meer dan 90.000 niet werkende werkzoekenden in het Hoofdstedelijk Gewest, waarvan iets meer dan 40.000 langdurig werkzoekend is⁵³. Tegelijk identificeert men ongeveer evenveel openstaande vacatures, waarvan ongeveer een kwart voor banen binnen het Gewest zelf⁵⁴.

Daarnaast moeten we evenmin blind zijn voor de lage werkgelegenheidsgraad. Deze ligt momenteel historisch hoog voor Brussel, maar komt nog steeds een tiental procent lager uit dan in Vlaanderen. Ook in de komende jaren wordt een sterkere aangroei van de werkgelegenheid in Vlaanderen verwacht dan in Brussel⁵⁵.

Als we het aantal werkzoekenden vergelijken met vijf jaar geleden, dan zien we eigenlijk niet zoveel verschil: in februari 2019 rapporteerde Actiris 89.000 niet-werkende werkzoekenden. De problematiek is dus gekend.

Via gerichte activeringsacties moeten we over de legislatuur heen **50.000 extra Brusselaars aan een baan helpen**⁵⁶. Binnen de doelgroepen in de huidige samenstelling van de groep niet-werkende werkzoekenden beogen we de activering van 17.500 langdurig werklozen (waaronder 5.000 jongeren). Om dit te verwezenlijken stellen we een gevorderde **samenwerking voor tussen Actiris en VDAB** (met het oog op optimalisering van interregionale arbeid voor zowel Brussel én Vlaanderen), maken we het **toetreden tot de arbeidsmarkt gemakkelijker** door snellere erkenning van diploma's en een algemene bestrijding van discriminatie, en focussen we sterk op **re-integratie en een aanklampend activeringsbeleid**. Ten slotte moeten de huidige GECO-regels hervormd worden tot een echte arbeidsmaatregel om mensen te doen instromen naar de reguliere arbeidsmarkt.

Naast de maatschappelijke meerwaarde van een verregaande activering, heeft deze ook een positief effect op de begroting van het Gewest: uitgaande van de huidige ontvangsten uit de Gewestelijke personenbelasting kan een dergelijke activering ongeveer **120 miljoen euro rechtstreekse extra ontvangsten** betekenen. Rekening houdend met de positieve neveneffecten (minder nood aan premies/gunstregimes/etc.) beogen we een globaal recurrent activeringseffect op de begroting van **150 miljoen euro**. Ook het effect op de federale financiën mag hier bovendien niet over het hoofd gezien worden (ongeveer 1,25 miljard euro via combinatie meerontvangsten/minderuitgaven).

8.2. Realistische herziening van de fiscale hervormingen 2016-2017

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest maakte als enige Gewest gebruik van de fiscale autonomie die de Zesde Staatshervorming voorzag voor het innen van de personenbelasting. Door het aanpassen van de autonomiefactor voor de Gewestelijke opcentiemen kon men een belastingverlaging van 0,5% bewerkstelligen. 'Wij helpen de belasting op arbeid aanzienlijk te verlagen', werd toen aangekondigd.

⁵³ Langdurig werkzoekenden zoeken al langer dan 2 jaar naar werk.

⁵⁴ Maandrapport Actiris februari 2024: 90.715 NWWZ, 90.525 ontvangen werkaanbiedingen waarvan 22.353 in het BHG.

⁵⁵ Economische vooruitzichten 2023-2028 – Versie van juni 2023, Federaal Planbureau

⁵⁶ Belangrijk: aantal werkende Brusselaars gestegen van 469.000 in 2019 naar 509.000 in 2023.

Samen met deze daling werd immers de agglomeratiebelasting van 1 procent afgeschaft, alsook de forfaitaire gewestbelasting van 89 euro.

De bedoeling was om meer mensen warm te maken om te komen wonen en werken in Brussel. Quod non: de werkloosheidsgraad blijft de hoogste van de drie Gewesten⁵⁷, de gemiddelde lonen in Brussel zijn lager dan die in de 10 provincies⁵⁸ en de beter verdienende Brusselaars trekken aan sneltempo weg uit de hoofdstad⁵⁹.

Bovendien plantte de fiscale hervorming een van de zaadjes van de budgettaire noodsituatie waar het Gewest zich vandaag in bevindt. Hoewel de hervorming als budgetneutraal werd gepresenteerd, gefinancierd door o.a. het schrappen van de Woonbonus en verhogen van de onroerende voorheffing, werden er al in 2016 alarmsignalen uitgestuurd, onder meer door de Economische en Sociale Raad van Brussel (nu Brupartners) die waarschuwde dat de hervorming zou leiden tot hogere vastgoedprijzen en negatieve effecten op de overheidsfinanciën. Bovendien volgde de verlaging van het Gewestelijk aandeel in de personenbelasting op de, eveneens in 2015 doorgevoerde, federale tax shift van de Regering-Michel, die een significantere impact had op de lonen van werkende Belgen (en dus ook Brusselaars) – een effect dat ook al uitwerking had op de regionale financiën⁶⁰.

De vraag kan dus gesteld worden in welke mate de Brusselaar deze hervorming echt in de portemonnee gevoeld heeft. De Brusselse begroting voelt het alvast wel. Daarom stellen we voor om de **autonomiefactor voor de Gewestelijke personenbelasting meer in lijn te brengen met deze van Vlaanderen en Wallonië**. Hierbij worden de mogelijkheden binnen de fiscale autonomie aangegrepen om deze verhoging **progressief toe te passen** om lage inkomens te vrijwaren. Hierdoor kan een meerontvangst gerealiseerd worden van **50 miljoen euro**.

Verder schaffen we de fiscale aftrek op dienstencheques af. Dit levert een minderafgave op van ongeveer 25 miljoen euro, waarvan 5 miljoen euro voorzien wordt ter versterking van het sectorpersoneel: we beogen dus een netto budgettair effect van **20 miljoen euro**.

Ten slotte wordt de professionalisering van de belastinginning verdergezet. We stellen de afgelopen legislatuur een groei van bijna 20 miljoen euro vast in de voorziene kredieten voor het terugbetalen van verkeerd geïnde belastingen. We beogen dit krediet – geraamd op **31 miljoen euro** voor 2024 – af te bouwen over de looptijd van de legislatuur⁶¹.

8.3. Realistisch personeelsbeleid

Het personeelsbestand van de Brusselse overheid barst uit zijn voegen. Tussen 2018 en 2022 steeg het aantal Gewestelijke ambtenaren met 17%⁶² (excl. MIVB dat over dezelfde periode met 15% groeide tot 10.355 medewerkers⁶³). Gecombineerd met de sterke inflatie van de afgelopen jaren is deze personeelsuitbreiding uitgemond in een budgettaire explosie. De geraamde uitgaven voor personeelskosten binnen de GOD (GOB, fiscaliteit, urban en talent) liggen in 2024 51% hoger dan in 2018⁶⁴, een stijging met bijna 90 miljoen euro. Tegelijk stellen we vast dat de aangroei van personeel en personeelsmiddelen ook gepaard gaat met een forse investering in consultancy-opdrachten, die

⁵⁷ Qua werkgelegenheid heeft Brussel het afgelopen jaar Wallonië voorbijgestoken.

⁵⁸ Cijfers Statbel, 2021

⁵⁹ 'Brusselaars met hogere inkomens verlaten vaker gewest', [BRUZZ](#), 29 juni 2023

⁶⁰ 'Regering-Michel verlaagt belastingen, regio's en gemeenten krijgen rekening', [De Standaard](#), 15 oktober 2019.

⁶¹ Basisallocatie 31.002.72.03.3690. Bij begrotingsopmaak 2019 werd deze basisallocatie als volgt omschreven: "De overname van de diensten van de belastingen voor de onroerende voorheffing (2018) en het beheer van de gewestbelastingen gaat gepaard met annulering van vastgestelde rechten uit vorige jaren en terugbetaling van divers onterechte geïnde belastingen."

⁶² Jaarlijks Rapport 2022, [talentAnalytics.brussels](#)

⁶³ Bron: jaarrapporten 2018 en 2022, MIVB.

⁶⁴ BO 2018 vs. BO 2024: sommatie geraamde ESR-11-uitgaven, 177 miljoen euro naar 266 miljoen euro.

over de periode 2018-2022 zouden oplopen tot 263 miljoen euro of zo'n 50 miljoen euro per jaar. Met IRISteam heeft de Gewestoverheid trouwens een eigen consultancy-poot om mensen aan te werven tegen voorwaarden buiten het gebruikelijke personeelskader.

Eind 2023 zag de Brusselse Regering in dat het zo niet verder kon en werd een wervingsstop ingeroepen (met uitzonderingen voor de brandweer, net.brussels, leefmilieu.brussels, safe.brussels, parking.brussels en de MIVB, die in haar eentje bijna evenveel werknemers in dienst heeft als alle Brusselse overheidsinstellingen samen).

Het is duidelijk dat een zuinige aanpak ook in de toekomst nodig zal blijven. We stellen voor om de **globale personeelskredieten (incl. voorziene budgetten voor consultancy) tijdelijk te plafonneren op het huidige niveau**, met als bedoeling om overheidsbreed een **besparing van 50 miljoen euro te realiseren**. Indexering en vergrijzingskost moeten binnen dit plafond gerealiseerd worden. Dit gaat niet gepaard met een algemene wervingsstop, wel met de nodige flexibiliteit om personeelsnoden te kunnen invullen waar dat echt nodig is. Daarnaast wordt een directe besparing van **10 miljoen euro** doorgevoerd op de kredieten voorzien ter financiering van de kabinetten van de Brusselse Regering⁶⁵.

Ook na realisatie van het besparingsdoel wordt op lange termijn een realistische groeivoet van het personeelskrediet voorzien, die afgezet wordt tegen de globale evolutie van de ontvangsten van het Brussel Hoofdstedelijk Gewest: de **personeelskredieten mogen maximaal stijgen met 75% van de globale groeivoet van de ontvangsten** (dit ook binnen de globale groeivoet zoals vermeld in het conclusieluik).

8.4. Realistisch beleid rond mobiliteitsinfrastructuur en bijdragen in relevante investeringen.

Brussel speelt een belangrijke rol voor het hele land. De stad ontvangt dagelijks duizenden pendelaars, huisvest instellingen van Europese, Federale en regionale overheden en omvat drukke mobiliteitsassen voor zowel openbaar als privévervoer.

Deze bijkomende functies uit zich in de bijkomende compensaties die het Gewest ontvangt in uitvoering van de Bijzondere Financieringswet. Meer nog, de ontvangsten van het BHG zijn, per capita, de hoogste van de drie Gewesten⁶⁶. Daarbovenop kan het Gewest rekenen op federale financiering vanuit Beliris, dat garant staat voor 125 miljoen euro per jaar. Dit budget is al meer dan een decennium onveranderd⁶⁷ – een engagement van de huidige federale regering om deze te indexeren werd niet structureel doorgevoerd.

De middelen worden gereserveerd voor projecten die vaak omvangrijk en complex zijn, en in bepaalde gevallen een meerwaarde hebben die minder bij het BHG zelf liggen. Net door de complexiteit van de geselecteerde dossiers, wat vaak resulteert in lange voorbereidingstrajecten of de nodige vertragingen, staat er momenteel een overgedragen budget van 771 miljoen euro in de begroting van Beliris⁶⁸ – geen klein bedrag als we bedenken dat Beliris de afgelopen dertig jaar 2,6 miljard euro investeringen realiseerde⁶⁹. Het huidige budget is quasi volledig toegewezen aan projecten, maar nog niet vastgelegd.

⁶⁵ In begrotingsopmaak 2024 wordt 29,3 miljoen euro voorzien voor opdracht 2, 'Financiering van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering'. Ter vergelijking: De Vlaamse Regering voorziet voor 2024 een budget van 46,9 miljoen euro.

⁶⁶ 'BFW-overdrachten naar de Gewesten en Gemeenschappen in de komende decennia – een poging tot synthese', [Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen](#), 2023. Het BHG ontvangt per capita 29% meer dan het Vlaams Gewest en 21% meer dan het Waals Gewest.

⁶⁷ Merk op dat 125 miljoen euro het gemiddeld richtbedrag is: in de realiteit fluctueren de bedragen per jaar.

⁶⁸ 'Beliris-programma 2023-2024 voorziet in 771 miljoen euro aan investeringen', [Beliris](#), 25 april 2023

⁶⁹ 'Beliris bestaat dertig jaar: fonds investeerde al 2,6 miljard euro in de hoofdstad', [BRUZZ](#), 9 oktober 2023.

Daarnaast moeten we vaststellen dat het Brussels Gewest ook nog grote investeringsoperaties onderneemt zonder ondersteuning van Beliris. Zo werden de renovatiewerken in het Brusselse tunnelcomplex uitgevoerd zonder rechtstreekse tussenkomst vanuit Beliris. Nochtans is de finaliteit van dit tunnelcomplex niet gericht op het Gewest zelf; ze dient vooral om pendelaars (relatief) vlot door de Hoofdstad te laten rijden.

Met dit in het achterhoofd eisen we een **gedeeltelijke ontlasting** van Brussel voor wat betreft mobiliteitsinvesteringen. Dit omvat een **verhoging van het jaarlijks Beliris-budget tot 200 miljoen euro**. Hiervan kan maximaal de helft jaarlijks ingezet voor onderhoudswerken op voorstel van de Brusselse Gewestregering.

Daarnaast vragen we ook een grondige analyse van de mogelijkheid tot het invoeren van een slimme kilometerheffing in het Brussels Gewest, mede ter vervanging van de Brusselse verkeersbelasting. Deze analyse moet aan de basis liggen van een constructief politiek overleg met de andere Gewesten om dit correct in te bedden.

8.5. Realistische ambitie koppelen aan de budgettaire situatie

De voorbije legislatuur werd gekenmerkt door een sterke economische volatiliteit: de groei dipte ten gevolge van de pandemie, maar werd uiteindelijk (beter dan verwacht) hersteld; ondertussen kregen we ook te kampen met specifieke prijsstijgingen (bv. in de bouwsector) gevolgd door een algemene inflatiegolf die nog niet helemaal achter de rug is. Door deze en andere factoren (waarvan een aantal aan bod komen in de voorgaande werven) ontspoorde de financiële situatie van het Gewest, die bovendien al niet bijzonder gezond de nieuwe legislatuur inging (2018 vertoonde, ondanks herhaalde berichten van een budgettair evenwicht, een tekort van 912 miljoen euro, in 2019 verslechterde dit tot 1,1 miljard euro).

Het kan de Regering niet kwalijk genomen worden om tijdens de pandemiejaren een relancebeleid te voeren. Brussel verschilt in dat opzicht niet van Vlaanderen, Wallonië of België. Maar er lijkt amper stilgestaan bij de eindigheid van de uitgavendrang, en er werd geen realistisch pad naar evenwicht vooropgesteld, waardoor de discussies om het tekort terug te dringen uiteindelijk beperkt bleven. Zelfs externe waarschuwingen, zoals de vooropgestelde schuldgrens van 205% door Standard & Poor's, werden genegeerd, terwijl de dreiging van een schuldsneeuwbal lijkt aangevuld te worden met een rentesneeuwbal – momenteel zit het Brussels Gewest qua rente-uitgaven op een gelijkaardige koers als Griekenland⁷⁰, bij constant beleid bereikt men in 2028 het niveau van landen als Senegal en Turkije. De recente verlaging van het ratingniveau van het Gewest zal hier bijkomende negatieve effecten teweegbrengen.

Toch weerhield de huidige situatie de Gewestregering er niet van om de geldbuidel wijd open te trekken voor prestige- en symbooldossiers. Zo vinden we terug:

- De uitbreiding van Metro 3, een dossier waarvan de raming doorheen de legislatuur toegenomen is van 1,66 naar 4,7 miljard euro – een budget dat ongeveer overeenstemt met 85% van de jaarlijkse ontvangsten van het Gewest excl. leningontvangsten. Ondertussen stapelen de logistieke problemen (grondwater, bouwstabiliteit, noodzakelijke afbraken) zich op, kunnen de regeringspartijen het niet eens geraken over de financieringswijze⁷¹ en gaf

⁷⁰ De rente-uitgaven worden in BO 2024 geraamd op 328,4 miljoen euro, wat overeenkomt met 4,3% van de geraamde uitgaven voor 2024 of 5,9% van de geraamde ontvangsten (excl. leningontvangsten). Uit de laatste cijfers van het IMF (2021) blijkt dat Griekenland 4,9% van haar overheidsuitgaven besteedt aan rente.

⁷¹ 'PS wil niet weten van Metro 3-financiering Gatz: 'Wij zeggen nee tegen rekeningrijden'', [BRUZZ](#), 20 september 2023

Beliris vorig jaar impliciet aan te overwegen het project stil te leggen⁷². Het milieu-effectenrapport uit 2021 pleitte voor Metro 3 als dé oplossing voor het mobiliteitsprobleem in het noorden van het Gewest⁷³, terwijl de Gewestelijke Mobiliteitscommissie bijzonder negatief adviseerde⁷⁴. Ondertussen lijken politici te beargumenteren dat het project moet verdergezet worden, simpelweg omdat er al zoveel aan uitgegeven is⁷⁵.

- De uitbouw van de vroegere Citroën-garage langs het Kanaal tot de culturele⁷⁶ hub KANAL – Centre Pompidou. De site is momenteel in opbouw en voorziet een opening in 2025. In de beheersovereenkomst voor de periode 2024-2028 wordt een financiering voorzien van ongeveer 40 miljoen euro per jaar (ter vergelijking: het hernieuwde KMSKA, dat over 13.000 m² exporuimte beschikt, kan rekenen op een jaarlijkse subsidie van 9 miljoen euro – KANAL zou beschikken over 35.000 m² exporuimte). Binnen die budgetten is er bovendien een gebrek aan transparantie, onder meer over de lonen van medewerkers en de royalties die betaald worden aan Centre Pompidou voor het partnerschap/naamgebruik.

Daarnaast zijn er ook dossiers als het openluchtwembad op de abattoirsite (totaalkost geraamd op ongeveer 50 miljoen euro, waarvan meer dan 30 miljoen euro via publieke middelen), de bouw van een museum rond stripfiguur De Kat/Le Chat (een project met geraamde inbreng vanuit het Gewest van bijna 10 miljoen euro⁷⁷, waar felle kritiek op kwam en waar zelf de geestelijke vader zich bereid toonde tot aanpassing⁷⁸) en het ‘nationale’ hockeystadion in Ukkel (dat louter gesubsidieerd wordt door Beliris en het BHG, die resp. 7,5 en 6,5 miljoen euro voorzien⁷⁹). Tegelijk stellen we vast dat de Brusselse Regering deze legislatuur op verschillende fronten tekortschoot: denk maar aan de bouw van sociale woningen (1.067 woningen, terwijl de wachtlijst met bijna 50.000 gezinnen amper daalde⁸⁰), verzaakte het Gewest aan haar verantwoordelijkheid op veiligheidsgebied binnen een stijgende drugs crisis en keek ze toe op de financiële malaise bij VIVAQUA, met alle gevolgen van dien. Bij dat laatste speelt ook de bevoegdheidsverdelingen tussen gemeenten en gewest, dat al vaker een punt van discussie geweest is, maar tot op heden weinig resultaten opleverde.

Het moge duidelijk zijn dat de Brusselse financiën een realiteitsinjectie nodig heeft, waarbij er teruggeplooid wordt op de basiswerking en minder op duur prestige. We beogen hiermee een *back-to-basics*-besparing te realiseren van **100 miljoen euro**. Dit wordt gekoppeld aan een effectiviteitsdoorlichting van de grote, afzonderlijke subsidie- en investeringsdossiers van het Gewest. Bij de grote dossiers moet een doorlichting van het Metro 3-project en valorisatie van reeds gedane werken leiden tot een beslissing over het al dan niet voortzetten van het project. Een stopzetting mag hierbij geen taboe zijn: Brussel (en de Brusselse schuldgraad) kan het zich immers niet veroorloven om een miljardenproject door te zetten als de bewezen meerwaarde beperkt is.

8.6. Realistische consolidatie van bevoegdheden

Naast een interne kerntakenoefening te voeren kan er ook bekeken worden welke gemeentelijke taken volwaardig kunnen ingekanteld worden in het Gewest, teneinde een betere organisatie en

⁷² ‘Metro 3 op losse schroeven? Beliris schort project mogelijk op’, [BRUZZ](#), 23 mei 2023

⁷³ ‘Fase 2 – Einde van de effectenstudie’, [metro3.be](#), 12 augustus 2021 – merk op dat in de effectenstudie, [hier](#) te raadplegen, zeer weinig aandacht wordt besteed aan de het algemeen kostenplaatje – waar tramalternatieven worden bestudeerd wordt wel vermeld of er bijkomende kosten uit voortkomen, zonder deze evenwel af te zetten tegen de globale miljardenkost van Metro 3.

⁷⁴ ‘Vernietigend advies over metro 3: ‘Te duur en impact te beperkt’’, [BRUZZ](#), 31 maart 2022

⁷⁵ ‘We moeten door met die metrotunnel, we hebben geen andere keuze’’, [BRUZZ](#), 14 februari 2023

⁷⁶ Het behoeft misschien herinnering dat cultuur een Gemeenschapsbevoegdheid is.

⁷⁷ ‘Philippe Geluck: l’ouverture de son musée du Chat à Bruxelles fait débat’, [Le Point](#), 28 april 2021.

⁷⁸ ‘Geluck bereid museum Le Chat te laten vallen’, [BRUZZ](#), 3 mei 2021.

⁷⁹ ‘Nationaal hockeystadion in Ukkel moet klaar zijn in 2026’, [BRUZZ](#), 20 oktober 2022. Merk op dat het stadion niet op tijd klaar zijn om wedstrijden te organiseren tijdens het WK Hockey 2026, dat doorgaat in België en Nederland.

⁸⁰ ‘Brussels Gewest creëerde meer dan duizend nieuwe sociale woningen in vijf jaar’, [BRUZZ](#), 15 januari 2024

potentieel schaalvoordeel te realiseren. Gemeenten zijn voor een groot deel bevoegd voor lokale bevoegdheden die op regionale schaal ook uitgevoerd worden, en die in bepaalde gevallen op sterke kritiek konden rekenen, zoals de netheid, veiligheid en gedeelde infrastructuur. Ook op het vlak van fiscaliteit zien we sterk uiteenlopende belastingvormen en -tarieven tussen de verschillende gemeenten.

Door gerichte consolidatie van bevoegdheden tussen de gemeenten, het Gewest en de GGC⁸¹ beogen we een besparing van **100 miljoen euro**. We stellen hier een realistische efficiëntiewinst voor⁸², vanuit het besef dat een mogelijke herverdeling van bevoegdheden ook een weerslag moet hebben in de effectiviteit van de dienstverlening, niet louter in een besparingsoperatie. Bij de herverdeling van taken wordt prioriteit gegeven aan Brusselse zorgthema's: huisvesting, netheid, veiligheid, infrastructuur. De fusie van politiezones moet hierbij ook uitgewerkt worden, evenwel zonder vooropgestelde budgettaire efficiëntiewinst. Er wordt ook bekeken of bepaalde gemeentelijke ontvangstenstromen kunnen vereenvoudigd worden door ze te hervormen naar een opcentiemenmodel waar het Gewest het basistarief en de voorwaarden bepaald, en de gemeenten hierop opcentiemen kunnen heffen. Op deze manier verhogen we de vindbaarheid van fiscale regels in het Gewest en verlagen we de planlast voor lokale administraties en inwoners van Brussel.

8.7. Realistische beleidsruimte

Naast het vinden van besparingen, moet de volgende Brusselse Regering ook de ruimte krijgen om gericht te strategische uitdagingen aan te gaan (met bovenstaande werven in het achterhoofd: focus op meerwaarde, gestoeld op grondige voorafgaande analyse en voorkeur voor duurzame *back-to-basics* boven dure prestige). Hiervoor wordt een **beleidsruimte van 250 miljoen euro** vrijgemaakt. Ze kan ingezet worden voor eenmalige investeringen of gerichte maatregelen ter ondersteuning van het (flankerend) activeringsbeleid. Één zo'n voorstel betreft de verdere hervorming van de registratierechten via een verlaging van het registratietarief van 12,5% naar 6% op woningen die momenteel in aanmerking komen voor het abattement (verkoopwaarde tot 600.000 euro), mits het gaat om de aankoop van de eerste en enige woning. De kost van deze hervorming wordt geraamd op 70 miljoen euro. Verder wordt ook de voorziene investeringsruimte in de huidige begroting (onder meer voorzien voor grote projecten zoals KANAL en Metro 3) optimaal verdeeld om realistische strategische investeringen over alle bevoegdheden mogelijk te blijven maken.

8.8. Conclusie en verduurzaming

In voorgestelde werven beogen we een **vermindere van het budgettaire tekort met in totaal 585 miljoen euro**, ongeveer de helft van het huidige tekort, over de looptijd van de volgende legislatuur. Dit kan natuurlijk aangevuld worden met ad hoc maatregelen als deze relevant zijn. Zo is het aangewezen om elk jaar de uitdoving van het overgangsmechanisme (een toenemende daling van federale doorstortingen van ongeveer 10 miljoen euro per jaar over de periode 2025-2034) elk jaar te neutraliseren via een bijkomende besparing.

Deze besparingsdoelstelling bouwt het tekort stelselmatig af, zonder daarbij de zuurstof te ontnemen aan de Brusselse Gewestoverheid. Voor een realistisch pad naar een budgettaire evenwicht zal er echter nog meer budgettaire orthodoxie vereist zijn en zullen, naast de hierboven vermelde besparingen en meerontvangsten, de **algemene stijging van uitgaven moeten beperkt blijven tot 50% van de stijging**

⁸¹ Ter herinnering: de Gewestelijke dotatie aan de GGC nam deze legislatuur toe van 72,9 miljoen euro (BO 2019) tot 232,7 miljoen euro, een stijging van bijna 160 miljoen euro of 219%.

⁸² 100 miljoen euro komt neer op 2,5% van de geraamde uitgaven van de lokale besturen zoals opgenomen in de begroting 2023 (4.053 miljoen euro, bron: 'De financiële situatie van de Brusselse lokale besturen', editie 2023, [Belfius](#)).

van de ontvangsten (cfr. voorstel om loondrift te beperken in werf 3). Uitgaande van de economische vooruitzichten van het Planbureau, dat een stijging van de ontvangsten BHG/GGC raamt van 0,9 miljard euro⁸³, levert dit een bijkomende besparing van 450 miljoen euro op⁸⁴, samen met de meer punctuele voorstellen uit de vijf werven dus een **gecombineerde inspanning iets meer dan 1 miljard euro**. Houden we rekening met de voorziene beleidsruimte van 250 miljoen euro, dan kan het evenwicht bereikt worden in 2032 door een besparing van 150 miljoen euro aan gerichte maatregelen, gecombineerd met een mildere orthodoxie (uitgavengroei plafonneren op 75% van de ontvangsten).

Uitgangspositie 2024	- 1.080 miljoen euro
Activeringsbeleid	+ 150 miljoen euro
Fiscaal beleid	+ 101 miljoen euro
Personeelsbeleid	+ 60 miljoen euro
Mobiliteitsbeleid	+ 75 miljoen euro
Back-to-basicsbeleid	+ 100 miljoen euro
Bevoegdheidsverdeling	+ 100 miljoen euro
Beleidsruimte	- 250 miljoen euro
Uitgavenplafond (2025-2029)	+ 450 miljoen euro
Impact voorstellen (2025-2029)	+ 786 miljoen euro
Uitgavenplafond (2030-2032)	+ 150 miljoen euro
Te realiseren besparingen (2030-2032)	+ 150 miljoen euro
Impact voorstellen (2025-2032)	+ 1.086 miljoen euro
Saldo (2032)	+ 6 miljoen euro

⁸³ De raming van het Planbureau loopt slechts tot 2028, maar voorziet in 2026-2028 telkens een groei van ontvangsten ten belope van 0,2 miljard euro. Om de legislatuur vol te maken wordt deze jaarlijkse groei hier doorgetrokken.

⁸⁴ Merk op dat dit de netto-impact is: er wordt verwacht dat de uitgaven in het BHG in de nabije toekomst sterker zullen stijgen dan de ontvangsten. De delta tussen de 'toegelaten' uitgaven en de uitgaven bij constant beleid zouden dus hoger uitvallen dan 450 miljoen euro.